

Cynllun Datblygu Lleol Newydd 2018-2033

Papur Cefndir

PC15: Aseiad Llety Sipsiwn a Theithwyr

Cynllun i'w archwilio
gan y cyhoedd
Chwefror 2022

This document is also available in English.

Mae'r ddogfen hon ar gael i'w gweld a'i lawrlwytho ar wefan y Cyngor yn: www.conwy.gov.uk/cdlln Mae copïau hefyd ar gael i'w gweld yn y prif lyfrgelloedd a swyddfeydd y Cyngor a gellir eu cael gan y Gwasanaeth Polisi Cynllunio Strategol, Coed Pella, Ffordd Conwy, Bae Colwyn LL29 7AZ neu drwy ffonio (01492) 575461. Os hoffech chi gael gair â swyddog cynllunio sy'n gweithio ar y Cynllun Datblygu Lleol ynglŷn ag unrhyw agwedd ar y ddogfen hon, cysylltwch â'r Gwasanaeth Polisi Cynllunio Strategol ar (01492) 575181 / 575445/ 575124 / 574232.

Gellir darparu'r ddogfen hon ar Gryno Ddisg, yn electronig neu mewn print bras a gellir ei chyfieithu i ieithoedd eraill. Cysylltwch â'r Gwasanaeth Polisi Cynllunio ar (01492) 575461.

**Sir Conwy, yr amgylchedd iawn i fyw, gweithio
a darganfod**

**Conwy County, the right environment to live,
work and discover**

Opinion Research Services

Excellent research for the public, voluntary and private sectors

Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

**Adroddiad Terfynol
Chwefror 2022**

Opinion Research Services, Y Strand, Abertawe, SA1 1AF
Steve Jarman a Michael Bayliss
Ymholiadau: 01792 535300 - info@ors.org.uk - www.ors.org.uk

© Hawlfraint Chwefror 2022

Gall gynnwys gwybodaeth y sector cyhoeddus a drwyddedir dan y Drwydded
Llywodraeth Agored f3.0Gall gynnwys Data OS © Hawlfraint y Goron (2022)

Cynnwys

1. Crynodeb Gweithredol	5
Cyflwyniad a Methodoleg	5
Yr Angen am Leiniau – Sipsiwn a Theithwyr	5
Yr Angen am Leiniau - Siewmyn Teithiol	5
Argymhellion Tramwy	6
2. Cefndir a Chyd-destun y Polisi	7
Yr Astudiaeth	7
Deddfwriaethau a chanllawiau	7
Cylchlythyr Llywodraeth Cymru 005/2018	7
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	8
Deddf Tai (Cymru) 2014	8
Deddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013	9
Canllaw Llywodraeth Cymru – Dylunio a Rheoli Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr	10
Cynllun Datblygu Lleol Conwy (2007-2022, a Fabwysiadwyd 2013)	10
Diffiniad o Dermau Allweddol	11
3. Dadansoddiad o Ddata Presennol	12
Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr Presennol a Blaenorol	12
Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr Conwy 2017	12
Data Cyfrifiad Carafanau	13
Safleoedd ac Iardiau ym Mwrdeistref Sirol Conwy	15
4. Methodoleg	16
Grŵp Llywio Prosiect GTAA	16
Nodi a Dadansoddi Data Presennol	17
Rhoi Cyhoeddusrwydd i'r Asesiad Llety	18
Cynnal yr Arolygon Asesu Llety	18
Cyfweliadau ag Aelwydydd	18
Cyfweliadau Brics a Morter	18
Cyfrifo Anghenion Llety Sipsiwn, Teithwyr a Siewmyn Teithiol	19
Cyflenwad Presennol o Leiniau Preswyl	19
Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl	19
Galw yn y Dyfodol	19
Canlyniadau Terfynol	20
Darpariaeth Dramwy	20
Cydydffurfio â'r Rhestr Wirio Ymgysylltu	20

5. Canfyddiadau'r Arolwg	22
Cefndir	22
Log Cyfweliadau	22
Trosolwg a Demograffeg y Preswylwyr	22
6. Asesu Anghenion Llety	23
Cyflenwad Presennol o Leiniau Preswyl	23
Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl	23
Galw yn y Dyfodol	24
Cyflenwad Awdurdodedig Presennol o Leiniau Preswyl	24
Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl	25
Safleoedd / Iardiau Anawdurdodedig Presennol	25
Aelwydydd Cudd a Lleiniau Gorlawn	25
Tai Confensiynol	25
Aelwydydd Newydd i Gyrraedd	25
Darparu Lleiniau Ychwanegol: Anghenion yn y Dyfodol	26
Poblogaeth a Thwf Aelwydydd	26
Anghenion Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy	28
Anghenion Siewmyn Teithiol ym Mwrdeistref Sirol Conwy	29
Argymhellion Tramwy	31
7. Casgliadau	32
Yr Angen am Lleiniau Sipsiwn a Theithwyr	32
Yr Angen am Lleiniau Siewmyn Teithiol	32
Safleoedd Tramwy	32
Mynd i'r Afael ag Anghenion a Nodwyd	32
Atodiad A: Diffiniad o Dermau Allweddol	33
Atodiad B: Safleoedd ac Iardiau ym Mwrdeistref Sirol Conwy (Rhagfyr 2021)	37
Atodiad C: Log Cyfweliadau	38
Atodiad D: Crynodeb o'r Cyfweliadau ag Aelwydydd	39
Atodiad E: Crynodeb o'r Cyfweliad - Teithio Ymlaen	41
Atodiad F: Enghreifftiau o Gyhoeddusrwydd	43
Atodiad G: Nodyn Technegol ar Ffurio Aelwydydd a Chyfraddau Twf	44

1. Crynodeb Gweithredol

Cyflwyniad a Methodoleg

1.1 Prif amcan yr Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr (GTAA) (2022) yw darparu asesiad cadarn o'r angen presennol ac yn y dyfodol ar gyfer llety Sipsiwn a Theithwyr¹ ym Mwrdeistref Sirol Conwy.

1.2 Mae'r GTAA yn darparu sylfaen dystiolaeth gadarn a chredadwy y gellir ei defnyddio i helpu i ddeall a darparu lleiniau Sipsiwn a Theithwyr, a darpariaeth dramwy bosibl, ar gyfer cyfnod Cynllun Datblygu Lleol Newydd (CDLIN) Conwy hyd at 2033. Bydd canlyniadau'r GTAA hwn yn disodli canlyniadau'r GTAA blaenorol a gyhoeddwyd yn 2017.

1.3 Mae'r GTAA wedi ceisio deall anghenion llety'r boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy trwy gyfuniad o ymchwil wrth ddesg, ymgysylltu â budd-ddeiliaid ac ymgysylltu ag aelodau o Gymuned y Teithwyr. Yn ogystal â hynny, gwahoddwyd ystod o fudd-ddeiliaid lleol ar y Grŵp Llywio Prosiect.

1.4 Yn dilyn ymgysylltiad a chyhoedduswyd rhagarweiniol a wnaed², cwblhawyd cyfanswm o 7 cyfweiliad gyda Sipsiwn, Teithwyr a Siewmyn Teithiol a oedd yn byw yng Nghonwy ar ardaloedd eraill. Hefyd, cwblhawyd y gwaith ymgysylltu ag awdurdodau lleol cyfagos a budd-ddeiliaid eraill i drafod yr angen posibl am ddarpariaeth dramwy. Yn ogystal darparwyd gwybodaeth am aelwydydd yn byw ar wersylloedd anawdurdodedig.

Dyddiad targed ar gyfer yr astudiaeth yw **Rhagfyr 2021**.

1.5 Yr Angen am Leiniau – Sipsiwn a Theithwyr

Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru yn gofyn am 2 asesiad o angen – ar gyfer 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr astudiaeth (2022-2026), ac ar gyfer cyfnod llawn y Cynllun Datblygu Lleol hyd at 2033.

1.6 Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd yn yr astudiaeth hon, amcangyfrifir bod angen **1 llain** ychwanegol ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy am 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr Astudiaeth GTAA hyd at 2026 ac **nid oes angen unrhyw leiniau eraill** am weddill cyfnod y Cynllun Datblygu Lleol Newydd. Mae hyn yn golygu bod angen cyfanswm o **1 llain** hyd at ddiwedd cyfnod y Cynllun Datblygu hyd at 2033. Dylid ystyried y ffigurau hyn fel y swm rhagamcanol o ddarpariaeth sy'n angenrheidiol i fodloni rhwymedigaethau statudol tuag at anghenion penodol y boblogaeth sy'n codi yn yr ardal.

1.7

Mae dadansoddiad manwl sy'n nodi'r cydrannau sy'n rhan o'r angen hwn a nodwyd, ynghyd ag unrhyw faterion eraill sydd wedi'u hystyried ar gael ym **Mhennod 6** yr adroddiad hwn.

1.8 Yr Angen am Leiniau - Siewmyn Teithiol

Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru yn gofyn am 2 asesiad o angen – ar gyfer 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr astudiaeth (2022-2026), ac ar gyfer cyfnod llawn y Cynllun Datblygu Lleol hyd at 2033.

1.9 ¹ Gweler Pennod 2 am y diffiniad cynllunio o Deithiwr yng Nghymru.

² Gweler Pennod 4 ac Atodiad F am fwy o wybodaeth.

- ^{1.10} Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd yn yr astudiaeth hon, amcangyfrifir bod angen **7 llain** ychwanegol ar gyfer Siewmyn Teithiol ym Mwrdeistref Sirol Conwy am 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr Astudiaeth GTAA hyd at 2026 ac mae angen **1 llain arall** am weddiill cyfnod y Cynllun Datblygu Lleol Newydd. Mae hyn yn golygu bod angen cyfanswm o **8 llain** hyd at ddiwedd cyfnod y Cynllun Datblygu hyd at 2033. Dylid ystyried y ffigurau hyn fel y swm rhagamcanol o ddarpariaeth sy'n angenrheidiol i fodloni rhwymedigaethau statudol tuag at anghenion penodol y boblogaeth sy'n codi yn yr ardal.
- ^{1.11} Mae dadansoddiad manwl sy'n nodi'r cydrannau sy'n rhan o'r angen hwn a nodwyd, ynghyd ag unrhyw faterion eraill sydd wedi'u hystyried ar gael ym **Mhennod 6** yr adroddiad hwn.

Argymhellion Tramwy

- ^{1.12} Cadarnhaodd trafodaethau â budd-ddeiliaid lleol, awdurdodau lleol cyfagos, a dadansoddiad o gofnodion gwrsylloedd diawdurdod, fod enghreifftiau o wersylloedd diawdurdod ym Mwrdeistref Sirol Conwy, ond mai Teithwyr yw'r rhain fel arfer sy'n teithio drwodd at ddibenion gwaith gan fod yr ardal ar brif goridor teithio'r A55 ar draws Gogledd Cymru ar gyfer Teithwyr sy'n dod o Iwerddon ac yn mynd i Iwerddon ar y fferi o Gaergybi. Mae gwybodaeth anecdotaidd am ymweliadau rheolaidd o'r un aelwydydd ar adegau tebyg o'r flwyddyn yn adlewyrchu hyn hefyd.
- ^{1.13} Bu achosion lleol eraill o Deithwyr yn ymweld â Chonwy dros dro i fynd i briodasau neu ddigwyddiadau eraill, ond ni nodwyd unrhyw dystiolaeth ychwanegol o unrhyw anghenion llety hirdymor neu barhaol.
- ^{1.14} Nid oedd canlyniadau'r cyfweiliadau ag aelwydydd a thrafodaethau â budd-ddeiliaid yn nodi bod angen darpariaeth dramwy barhaol yn lleol, er, cafwyd trafodaethau ynghylch yr angen am ragor o ddarpariaeth dramwy ledled Cymru.
- ^{1.15} Er bod yr asesiad blaenorol wedi nodi angen am leiniau tramwy ym Mwrdeistref Sirol Conwy, mae tystiolaeth fwy diweddar yn awgrymu nad oes angen rhai erbyn hyn ac y dylid ystyried opsiynau amgen yn lle. O'r herwydd argymhellir **nad oes angen i'r Cyngor ddarparu safle tramwy yng Nghonwy ar hyn o bryd**, oherwydd nifer isel y gwrsylloedd anawdurdodedig a natur tymor byr y gwrsylloedd hyn.
- ^{1.16} Argymhellir bod y Cyngor yn parhau i fonitro nifer y gwrsylloedd anawdurdodedig ac yn ystyried goddefgarwch tymor byr (yn cynnwys trafod trefniadau aros) i ddelio gydag arosiadau tramwy tymor byr. Dylai'r dull rheoli hwn hefyd gynnwys ystyriaeth o ran a ddylid darparu toiledau, dŵr a chyfleusterau sbwriel. Mae nifer o enghreifftiau ledled Cymru a Lloegr pan fo dulliau yn seiliedig ar reoli o ran ymdrin â gwrsylloedd diawdurdod wedi bod yn llwyddiannus. Mae enghraifft dda ar gael yn www.negotiatedstopping.co.uk. Ceir llawer o enghreifftiau hefyd pan fo awdurdodau lleol yn mabwysiadu ymagwedd fwy strategol a rhanbarthol o ran mynd i'r afael â materion tramwy gan gynnwys yn Essex, Swydd Gaerlŷr, Swydd Northampton gynt, a Hampshire.

2. Cefndir a Chyd-destun y Polisi

Yr Astudiaeth

- 2.1 Ym mis Ionawr 2020 cafodd Opinion Research Services (ORS) eu penodi gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy (y Cyngor) fel ymgynghorwyr annibynnol i gynnal asesiad manwl o anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr sy'n byw ac yn aros ym Mwrdeistref Sirol Conwy, ar gyfer cyfnod y Cynllun Datblygu Lleol Newydd (CDLIN) tan 2033. Fodd bynnag, oherwydd pandemig COVID-19 ym mis Mawrth 2020 a'r cyfnodau clo a'r cyfyngiadau eraill, ni ddechreuwyd ar yr Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr tan 2021.
- 2.2 Mae'r astudiaeth yn darparu sylfaen dystiolaeth i alluogi i'r Cyngor gydymffurfio â'u gofynion tuag at Sipsiwn a Theithwyr dan Ran 3 Deddf Tai (Cymru) 2014, ac i gefnogi Cynllun Datblygu Lleol Newydd Bwrdeistref Sirol Conwy (2018-33). Mae'r Ddeddf yn gofyn i awdurdodau lleol gynnal Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr o leiaf pob 5 mlynedd, ond mae gan awdurdodau lleol hyblygrwydd i gynnal yr asesiadau yn amlach os ceir newid sylweddol yn lefel yr angen yn yr ardal. Cyhoeddodd y Cyngor Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr yn 2017. Ym mis Medi 2019 ysgrifennodd Llywodraeth Cymru at bob awdurdod cynllunio lleol i gadarnhau bod ar y rheiny sy'n cynnal adolygiad o'r CDLlau angen sicrhau bod yr Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr yn sefydlu sylfaen dystiolaeth ar gyfer anghenion Sipsiwn a Theithwyr ar gyfer cyfnod cyfan y cynllun. Cadarnhaodd Llywodraeth Cymru hefyd y gallai hyn olygu y bydd angen cynnal GTAA newydd (a darparu dyraniadau safleoedd priodol, pan fo'n berthnasol) cyn yr ymgynghoriad statudol ar y ddogfen i'w harchwilio gan y cyhoedd i sicrhau bod cynlluniau'n gadarn drwy'r broses archwilio ac y gellir eu mabwysiadu.
- 2.3 Mae Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr yn darparu asesiad o'r angen am lety i Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy i fodloni'r gofynion hyn, gan ddiweddarau'r asesiad blaenorol a gyhoeddwyd yn 2017. Mae'n sylfaen dystiolaeth gadarn a chredadwy y gellir ei defnyddio i helpu i ddeall a darparu lleiniau Sipsiwn a Theithwyr, yn ogystal â chefnogi Cynllun Datblygu Lleol Newydd Conwy (2018-2033).
- 2.4 Byddem yn nodi ar y cychwyn bod yr astudiaeth yn ymdrin ag anghenion Sipsiwn (gan gynnwys Sipsiwn o Loegr, yr Alban, Cymru a Romani), Teithwyr Gwyddelig, Teithwyr yr Oes Newydd, a Siewmyn Teithiol, ond er yr ydym ni wedi cyfeirio at yr astudiaeth fel GTAA.
- 2.5 Dyddiad targed ar gyfer yr astudiaeth yw **Rhagfyr 2021**.

Deddfwriaethau a Chanllawiau

Cylchlythyr Llywodraeth Cymru 005/2018

- 2.6 Mae Cylchlythyr Llywodraeth Cymru 005/2018 yn rhoi canllawiau wedi'u diweddarau ar yr agweddau cynllunio o ran nodi safleoedd cynaliadwy ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr. Mae hefyd yn sôn sut y gall awdurdodau cynllunio a Sipsiwn a Theithwyr gydweithio i gyflawni'r nod hwn. Mae'n disodli'r cyngor a geir yng Nghylchlythyr 30/2007 "Cynllunio ar gyfer meysydd carafanau Sipsiwn a Theithwyr", Cylchlythyr 78/91 "Siewmyn Teithiol" a Chylchlythyr 76/94 "Polisi Safleoedd Sipsiwn a Gwersylla Diawdurdod".
- 2.7 Mae'r Cylchlythyr yn cynnwys canllawiau ar amrywiaeth o faterion sy'n ymwneud â Sipsiwn a Theithwyr gan gynnwys:
- » Y Diffiniad o Deithwyr
 - » Sipsiwn a Theithwyr - Cyd-destun

- » Dyletswydd i Ddarparu Safleoedd
- » Darparu'r Sylfaen Dystiolaeth
- » Gweithio Rhanbarthol
- » Cynlluniau Datblygu
- » Prosiectau Datblygu Mawr
- » Ardaloedd Dynodedig
- » Ceisiadau Cynllunio
- » Gorfodi
- » Apeliadau
- » Hawliau Dynol a Chyfle Cyfartal
- » Monitro Ceisiadau Cynllunio

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

^{2.8} O ran Sipsiwn a Theithwyr, mae Cylchlythyr 005/2018 Llywodraeth Cymru yn nodi:

7. Bod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn nodi fframwaith ar gyfer awdurdodau lleol ledled Cymru i sicrhau bod yr 'egwyddor datblygu cynaliadwy' (bodloni anghenion y presennol heb amharu ar allu cenedlaethau'r dyfodol i fodloni eu hanghenion eu hunain) yn cael ei diwallu. Mae Adran 4 y Ddeddf yn gosod nifer o amcanion lles y dylai awdurdodau geisio eu cyflawni er mwyn bodloni'r egwyddor hon. Mae'r amcanion hyn yn cynnwys cyflawni 'Cymru o gymunedau cydlynus', sy'n cynnwys cymunedau deniadol, hyfyw, diogel sydd â chysylltiadau da, a 'Chymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu', sy'n cynnwys cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg.

8. Mae tai yn fater sylfaenol sy'n effeithio ar fywydau pobl ledled Cymru, gan gynnwys ein cymunedau Sipsiwn a Theithwyr. Mae Llywodraeth Cymru yn ceisio sicrhau bod dewis eang o lety ar gael i fodloni anghenion holl aelodau'r gymuned. Mae'n adlewyrchu ymrwymiad y Llywodraeth i sicrhau cyfle cyfartal i bob rhan o'r gymuned ac yn yr achos hwn, dylai Sipsiwn a Theithwyr gael cyfle cyfartal i gael gafael ar lety sy'n briodol yn ddiwylliannol yn yr un modd â holl aelodau eraill y gymuned.

Deddf Tai (Cymru) 2014

^{2.9} Mae Rhan 3 Deddf Tai (Cymru) 2014 (y Ddeddf) yn nodi bod yn *rhaid i awdurdod tai lleol, ym mhob cyfnod adolygu, gynnal asesiad o anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr sy'n byw yn yr ardal neu'n troi ati.*

Mae adran 102 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol baratoi adroddiad y mae'n rhaid iddynt ei gyflwyno i Weinidogion Cymru i'w gymeradwyo sy'n:

^{2.10}

- » nodi sut y cynhaliwyd yr asesiad.
- » cynnwys crynodeb o'r:
 - ymgynghoriad a wnaeth yn gysylltiedig â'r asesiad, a'r
 - ymatebion (os o gwbl) a gafwyd i'r ymgynghoriad hwnnw.

» nodi'r anghenion llety a nodwyd yn yr asesiad.

^{2.11} Pan gaiff ei gymeradwyo, mae'n rhaid i'r awdurdod tai lleol gyhoeddi'r asesiad.

^{2.12} Os nodir unrhyw anghenion yn adroddiad GTAA, mae Adran 103 y Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol arfer ei bwerau yn Adran 56 Deddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013 hyd ag y bo angen i fodloni'r anghenion hynny.

^{2.13} Mae adran 106 y Ddeddf yn nodi y dylai awdurdodau lleol roi sylw i unrhyw ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru. Cafodd canllawiau ar ymgymryd ag asesiadau GTAA eu cyhoeddi gan Lywodraeth Cymru ym mis Mai 2015 ac mae'r Canllawiau hyn yn parhau yn 2020.

^{2.14} Mae Canllawiau GTAA yn ymdrin â'r materion canlynol:

- » Pam mae angen GTAA penodol?
- » Beth ddylai gael ei gynhyrchu?
- » Gyda phwy y mae angen ymgynghori â nhw?
- » Pa ffynonellau data sydd angen eu hadolygu?
- » Deall diwylliant cymunedau Sipsiwn a Theithwyr.
- » Sut i adnabod a chyfathrebu â Sipsiwn a Theithwyr?
- » Sut i ddylunio, rheoli a chynnal GTAA?
- » Cefnogaeth â gweithio mewn partneriaeth a gweithio'n rhanbarthol.
- » Archwilio arolygon arbenigol, technegau, a chwestiynau i'w defnyddio.
- » Sut mae 'anghenion' llety yn cael eu hasesu?
- » Cyflwyno adroddiadau i Weinidogion Cymru.
- » Sut i ddarparu ar gyfer anghenion a nodwyd?

^{2.15} Mae Adran 108 y Ddeddf yn nodi bod:

- » **Anghenion llety**, ymhlith anghenion eraill, yn cynnwys anghenion yn gysylltiedig â darparu safleoedd lle mae modd gosod cartrefi symudol.
- » **Sipsiwn a Theithwyr** yn golygu pobl sydd ag arferion byw nomadaidd, beth bynnag fo'u hil neu eu tarddiad, gan gynnwys unigolion sydd, ar sail eu hanghenion addysgol neu iechyd neu henaint eu hunain neu eu teuluoedd neu ddibynyddion, wedi rhoi'r gorau i deithio dros dro neu'n barhaol; ac aelodau o grŵp wedi'i drefnu o bobl sioeau teithiol neu bobl syrcas teithiol (pa un a ydyn nhw'n yn teithio gyda'i gilydd ai peidio); a phob unigolyn arall sydd â thraddodiad diwylliannol o nomadiaeth neu o fyw mewn cartref symudol.
- » Mae ystyr **cartref symudol** yr un fath â'r hyn a geir yn adran 60 Deddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013.

Deddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013

^{2.16} Mae Canllawiau GTAA yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol fodloni dyletswydd gyfreithiol i arfer eu swyddogaethau i ddarparu lleiniau cartrefi symudol i ddiwallu unrhyw anghenion a nodir. Mae'r rhain wedi'u nodi yn Adran 60 Deddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013.

^{2.17} Yn y Ddeddf hon mae "*cartref symudol*" yn golygu:

- » *Unrhyw strwythur a ddyluniwyd neu a addaswyd i bobl fyw ynddo y gellir ei symud o un lle i'r llall (boed hynny drwy gael ei dynnu, neu drwy ei gludo ar gerbyd modur neu drelar) ac unrhyw gerbyd modur sydd wedi'i ddylunio neu ei addasu i bobl fyw ynddo ond nid yw'n cynnwys unrhyw gerbydau rheilffordd sydd ar gledrau am y tro ac sy'n rhan o system reilffordd, neu unrhyw babell.*
- » *Strwythur wedi'i ddylunio neu wedi'i addasu i bobl fyw ynddo nad yw'n cynnwys mwy na 2 adran sydd wedi'i adeiladu ar wahân ac wedi'i ddylunio i'w osod ar safle gan ddefnyddio bolltau, clampiau, neu ddyfeisiau eraill, a phan fydd wedi'i osod, y mae modd ei symud ar y ffordd o un lle i'r llall (boed hynny drwy gael ei dynnu, neu drwy gael ei gludo ar gerbyd modur neu drelar).*

Canllaw Llywodraeth Cymru – Dylunio a Rheoli Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr

^{2.18} Yn ogystal â chyhoeddi canllawiau ar gynnal Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr ym mis Mai 2015, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ganllawiau ychwanegol hefyd ar ddylunio a rheoli safleoedd Sipsiwn a Theithwyr er mwyn cynorthwyo awdurdodau lleol i fodloni anghenion Sipsiwn a Theithwyr. Bwriedir i'r ddwy ddogfen hyn fod yn ganllaw i gynorthwyo Awdurdodau Lleol i ddarparu gwasanaethau priodol am gost resymol i'r cyhoedd ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr sy'n byw ar safleoedd preswyl yng Nghymru. Maen nhw'n cynnwys canllawiau ymarferol i gynorthwyo awdurdodau lleol i sicrhau bod safleoedd yn addas at y diben, a'r ffordd orau o reoli safleoedd cyhoeddus i Deithwyr. Nid yw'r canllawiau yn statudol. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru yn rhagweld y bydd y canllawiau yn helpu awdurdodau lleol ac eraill i ddatblygu, gwella a rheoli safleoedd Sipsiwn a Theithwyr, a bydd yn rhan o ystyriaeth Llywodraeth Cymru wrth asesu ceisiadau am gyllid Grant Cyfalaf Safleoedd yn ymwneud â safleoedd Sipsiwn a Theithwyr.

Cynllun Datblygu Lleol Conwy (2007-2022) a Fabwysiadwyd 2013

^{2.19} Mabwysiadwyd Cynllun Datblygu Lleol Conwy (2007-2022) gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy yn Hydref 2013 a daeth yn weithredol ar unwaith. Gwnaeth y CDLI mabwysiedig ddisodli Cynllun Datblygu Unedol cynharach Conwy.

^{2.20} Mae'r Cynllun yn cynnwys un Polisi yn ymwneud â Sipsiwn a Theithwyr - POLISI HOU/9 DIWALLU ANGHENION SIPSIWN A THEITHWYR AM SAFLEOEDD.

HOU/9 DIWALLU ANGHENION SIPSIWN A THEITHWYR AM SAFLEOEDD

1. Os nodir bod angen maes carafanau ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr, caniateir cynigion cyn belled a bo'r holl feini prawf canlynol yn cael eu bodloni:

a) Rhaid i'r safle fod yn addas ar gyfer y math hwn o ddewis gyda thebygolrwydd realistig y gall y safle gael ei ddatblygu yn ystod cyfnod y Cynllun;

b) Rhoddir ystyriaeth i dir a ddatblygwyd o'r blaen, neu dir gwag, ar ymylon ardaloedd trefol cyn safleoedd mewn lleoliadau gwledig. Gallai safleoedd mewn lleoliadau gwledig neu led-wledig fod yn dderbyniol hefyd cyn belled a'u bod yn parchu maint cymunedau cyfagos ac nad ydynt yn rhoi baich gormodol ar seilwaith lleol.

c) Caiff safleoedd a ddyrannwyd at ddibenion eraill eu rhyddhau fel eithriad yn unig os yw asesiad o'r angen lleol am dai wedi canfod bod angen safle i Sipsiwn neu Deithwyr, os na ellir diwallu'r angen mewn unrhyw ffordd arall ac os nad yw maint y datblygiad yn fwy na lefel yr angen a nodwyd;

d) Mae'r safle yn hygyrch i siopau, ysgolion a chyfleusterau iechyd trwy drafnidiaeth gyhoeddus, ar droed neu ar feic;

e) Mae mynediad da ar gael i'r prif rwydwaith trafnidiaeth ac ni fydd y datblygiad arfaethedig yn achosi tagfeydd traffig na phroblemau o ran diogelwch ar y priffyrdd;

f) Mae gan y safle sgrin briodol eisoes neu mae'n bosibl ei sgrinio a'i dirlunio'n ddigonol;

g) Bydd gan y safle ddigon o wasanaethau ar y safle ar gyfer cyflenwad dŵr, pŵer, draenio, gwaredu carthffosiaeth a chyfleusterau gwaredu gwastraff;

h) Ni fyddai'r cynnig yn cael effaith andwyol ar amwynder meddianwyr cyfagos.

2. Yn seiliedig ar yr angen a nodwyd yn yr Asesiad o Anghenion Llety Sipsiwn a Theithwyr bydd y Cyngor yn canfod a cheisio caniatâd cynllun ar gyfer safleoedd addas erbyn Medi 2014.

Diffiniad o Dermau Allweddol

^{2.21} Mae Canllawiau GTAA 2015 yn cynnwys diffiniadau cyffredin a ddefnyddiwyd yn y Canllawiau ac a fydd hefyd yn cael eu defnyddio yn Adroddiad y GTAA. Gellir dod o hyd i'r rhain yn **Atodiad A**.

3. Dadansoddiad o Ddata Presennol

- 3.1 Diben yr adran hon o'r GTAA yw nodi gwybodaeth gyfredol yn ymwneud â'r boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy gan gynnwys asesiadau blaenorol o angen, data demograffig-gymdeithasol, data'r cyfrifiad carafanau a'r ddarpariaeth bresennol o ran llety.

Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr Presennol a Blaenorol

Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr Conwy 2017

- 3.2 Cwblhawyd GTAA mwyaf diweddar ar gyfer Bwrdeistref Sirol Conwy gan y Cyngor gyda chymorth ORS i gwblhau cyfweiliadau gydag aelwydydd. Cyhoeddwyd y GTAA terfynol ym mis Ionawr 2017. Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd yn yr astudiaeth hon, amcangyfrifir bod angen 5 llain ychwanegol ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy am 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr Astudiaeth GTAA, ac ni nodwyd unrhyw angen pellach am weddill cyfnod y GTAA. Hefyd nodwyd bod cyflenwad o 4 llain o'r safle newydd arfaethedig yn Lôn Gefn Bangor. Roedd hyn yn rhoi yr angen am gyfanswm o 1 llain ychwanegol dros gyfnod y cynllun GTAA cyfan. Argymhellwyd hefyd nod angen i'r Cyngor ddarparu 7 llain tramwy ym Mwrdeistref Sirol Conwy.
- 3.3 Yn dilyn cwblhau gwaith maes ar gyfer y GTAA, derbyniodd y Cyngor Ymholiad Cynllunio gan Siewmyn Teithio a oedd eisiau datblygu iard breifat ym Mwrdeistref Sirol Conwy yn cynnwys 10 o blotiau preswyl.

Data Poblogaeth – Cyfrifiad 2011

- 3.4 Roedd dadansoddiad o ddata Cyfrifiad 2011 yn ymwneud â'r boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr wedi cafod bod cyfanswm o 33 aelwyd a 65 o unigolion yn uniaethu fel Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig yn byw ym Mwrdeistref Sirol Conwy - gan gynrychioli llai na 0.06% o'r boblogaeth ar y cyfan. Mae'n debygol y gallai hyn fod yn tanamcangyfrif o ystyried bod llai na'r cyfartaledd o aelodau o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr wedi ymateb i'r Cyfrifiad. Gall Gyfrifiad 2021 ddarparu gwell dealltwriaeth o boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr trwy gynnwys Roma yn y cwestiwn am ethnigrwydd.

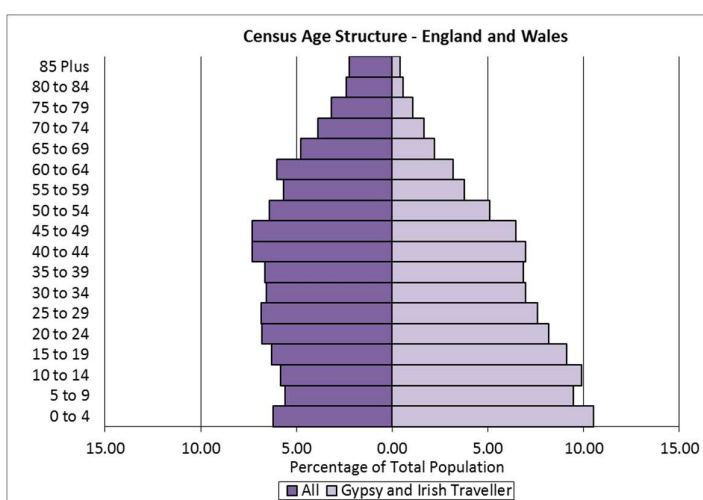
- 3.5 Er ei fod yn debygol o dan amcangyfrif poblogaeth y Sipsiwn a Theithwyr Gwyddelig, mae data o Gyfrifiad 2011 yn nodi rhai gwahaniaethau demograffeg sylweddol wrth ei gymharu â'r boblogaeth ar y cyfan. Mae'r rhain yn bwysig o ran egluro'r gyfradd uwch o aelwydydd newydd sy'n cael eu ffurfio ar gyfer aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr o gymharu â'r boblogaeth sefydlog. Yn gryno, mae Cyfrifiad 2011 yn dangos, yn genedlaethol, ar gyfer Cymru a Lloegr:

- » Bod gan ychydig dan hanner aelwydydd Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig blant dibynnol (45%), o gymharu â 29% ar gyfer Cymru a Lloegr yn gyffredinol.
- » Mai oed canolrifol Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig oedd 26 oed o'i gymharu â'r oed canolrifol cenedlaethol o 39 oed.
- » 6% yn unig o'r boblogaeth Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig oedd yn 65 oed neu'n hŷn o gymharu â ffigur cenedlaethol o 16%.
- » Mai Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig dan 20 oed oedd 39% o'r boblogaeth o gymharu â ffigur cenedlaethol o 24%.

- » Mai Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig dan 10 oed oedd 20% o'r boblogaeth o gymharu â ffigur cenedlaethol o 12%.
- » Mai Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig oedd â'r gyfran isaf o bobl a nododd bod eu hiechyd yn dda neu'n dda iawn, sef 70%, o gymharu â ffigur cenedlaethol o 81%.

3.6 Mae'r siart isod yn dangos y strwythur oedran ar gyfer y boblogaeth gyfan (Pawb) a'r boblogaeth Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig yng Nghymru a Lloegr. Mae hyn yn dangos bod cyfran uwch o blant Sipsiwn neu Deithwyr Gwyddelig ac oedolion iau, a bod cyfran llawer is o unigolion 50 oed a hŷn. Mae hyn o ganlyniad i gyfraddau geni uwch a disgwyliad oes is ar gyfer y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr. Yn anffodus, o ganlyniad i nifer isel y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr Gwyddelig sy'n byw yn Sir Ddinbych a nodwyd yng Nghyfrifiad 2011 nid yw'n bosibl cymharu'n ystyrlon ar lefel leol.

Ffigur 1 - Cymharu Strwythur Oedran y Cyfrifiad (Cyfrifiad 2011)

Data Cyfrifiad Carafanau

- 3.7 Ffynhonnell arall o wybodaeth wedi'i chyhoeddi am y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr yw Cyfrifiad Carafanau Sipsiwn a Theithwyr Llywodraeth Cymru sy'n defnyddio data wedi'i ddarparu gan Awdurdodau Lleol ac sy'n cael ei gyhoeddi ddwywaith y flwyddyn.
- 3.8 Mae hwn yn cyfrif nifer y *carafanau* ar safleoedd awdurdodedig a diawdurdod ledled Cymru. Gan mai cyfrif carafanau *ac nid* aelwydydd sy'n digwydd yma, mae'n ei gwneud yn anodd iawn dehongli a defnyddio'r data ar gyfer astudiaeth fel hon gan nad yw'n cyfrif lleiniau, aelwydydd preswyl, na demograffeg aelwydydd. Adlewyrchu cyfnod y mae'r data a gyhoeddwyd gan yr Awdurdod Lleol sef ar ddiwrnod penodol, ac felly nid oes unrhyw safleoedd neu wersylloedd diawdurdod a nodwyd ar ddyddiadau eraill wedi'u cofnodi. Yn yr un modd ni fydd unrhyw garafanau nad ydynt ar y safleoedd ar y diwrnod y byddan nhw'n cael eu cyfrif yn cael eu cynnwys. Nid yw'r cyfrifiad yn ceisio pennu statws ethnig deiliaid y carafanau chwaith.
- 3.9 Fodd bynnag, mae'r data a gasglwyd yn y Cyfrifiad Carafanau yn rhoi syniad o nifer y safleoedd, a'r carafanau awdurdodedig a diawdurdod ym mhob awdurdod lleol, a gall fod yn ddefnyddiol wrth gefnogi'r gwaith o bennu unrhyw anghenion tramwy a nodi tueddiadau o flwyddyn i flwyddyn i gefnogi'r asesiad o anghenion.
- 3.10 Mae data diweddaraf Cyfrifiad Carafanau Sipsiwn a Theithwyr Cymru o fis Gorffennaf 2021 a chafodd ei gyhoeddi ym mis Hydref 2021. Roedd hyn yn nodi 4 carafán yn unig ar safleoedd awdurdodedig gyda chaniatâd cynllunio.

3.11 Mae dadansoddiad o Ddata Cyfrifiad Carafanau hanesyddol ar gyfer Bwrdeistref Sirol Conwy rhwng Ionawr 2010 ac Ionawr 2020 yn dangos fod y 4 carafán a nodwyd yng Nghyfrifiad Gorffennaf 2021 wedi'u cofnodi ers Ionawr 2017 ar ôl i'r safle newydd agor. Hefyd, mae nifer fechan o garafanau diawdurdod wedi cael eu cofnodi yn 2011, 2014, 2015, 2016 a 2019.

3.12 Yn ogystal â hyn, rhoddodd y Cyngor fanylion yr holl wersylloedd a gofnodwyd o 2014 a chawsant eu dadansoddi i helpu i benderfynu a oedd angen darpariaeth dramwy. Gweler Pennod 6 i gael rhagor o fanylion.

3.13 Darpariaeth Llety Cyfredol

Un o brif ystyriaethau'r astudiaeth hon yw rhoi tystiolaeth i gefnogi'r gwaith o ddarparu lleiniau i fodloni anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy yn awr ac yn y dyfodol. Yn gyffredinol, mae llain yn ardal sy'n ddigon mawr i un aelwyd ei feddiannu ac fel arfer mae'n cynnwys digon o le ar gyfer un neu ddwy garafán ond gall amrywio o ran maint. Mae safle yn gasgliad o leiniau sy'n ffurfio datblygiad ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr yn unig. Ar gyfer Siewmyn Teithiol, y disgrifiadau mwyaf cyffredin a ddefnyddir yw llain ar gyfer y man sy'n cael ei feddiannu gan un aelwyd ac iard ar gyfer casgliad o leiniau sydd fel arfer yn cael eu meddiannu'n gyfan gwbl gan Siewmyn Teithiol.

3.14 Mae'r ddarpariaeth gyhoeddus a phreifat o dai prif ffrwd hefyd yn cael ei hadlewyrchu i raddau helaeth wrth ystyried llety Sipsiwn a Theithwyr. Un math cyffredin o safle Sipsiwn a Theithwyr yw safle preswyl cyhoeddus, sydd wedi'i ddarparu gan Awdurdod Lleol neu Gymdeithas Tai. Fel arfer gellir cael lleiniau ar safleoedd cyhoeddus trwy gofrestru ar restr aros, a bydd rhent gan y tenantiaid yn talu costau cynnal y safleoedd hyn (yn debyg i dai cymdeithasol).

3.15 Y dewisiadau eraill i safleoedd preswyl cyhoeddus yw safleoedd preswyl preifat ac iardiau ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr. Mae'r rhain yn deillio o unigolion neu deuluoedd yn prynu darnau o dir ac yna'n cael caniatâd cynllunio i fyw arnynt. Gall aelwydydd hefyd rentu lleiniau ar rai safleoedd preifat sy'n cael eu rhedeg ar sail fasnachol. Felly, mae'r ddau fath hyn o lety yn cyfateb i berchnogaeth breifat a rhentu ar gyfer pobl sy'n byw mewn tai brics a mortar. Yn gyffredinol, mae'r rhan fwyaf o iardiau Siewmyn Teithiol yn eiddo preifat ac yn cael eu rheoli'n breifat.

3.16 Mae gan y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr hefyd fathau eraill o safleoedd o ganlyniad i'w natur symudol. Mae safleoedd tramwy yn tueddu i gynnwys llawer o'r un cyfleusterau â safleoedd preswyl, ond mae cyfnod preswyl penodol a all amrywio o gyfnod o rai wythnosau i gyfnod o fisoedd. Dewis arall yn lle safle tramwy yw man aros brys. Mae gan y math hwn o safle hefyd gyfyngiadau ar yr amser y gall rhywun aros arno ond mae ganddo lai o gyfleusterau. Dewis arall yw Cytundeb Trafodaethau Aros sy'n caniatáu i deuluoedd Sipsiwn a Theithwyr sefydlu gwersylloedd tymor byr ar yr amod eu bod nhw'n cytuno i amodau penodol. Mae'r rhain wedi'u cynllunio i ddarparu ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr, am gyfnod dros dro, wrth iddynt deithio. Mae nifer o awdurdodau hefyd yn gweithredu polisi gwersylla a dderbyniwyd pan fo arosiadau tymor byr yn cael eu goddef heb gamau gorfodi.

3.17 Ystyriaethau pellach ar gyfer y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr yw datblygiadau a gwersylloedd diawdurdod. Mae datblygiadau diawdurdod yn digwydd ar dir sy'n eiddo i Sipsiwn a Theithwyr neu pan geir cymeradwyaeth perchnogion tir, ond nad oes ganddynt ganiatâd cynllunio at ddibenion preswyl. Mae gwersylloedd diawdurdod fel arfer yn digwydd ar dir nad yw'n eiddo i Sipsiwn a Theithwyr – er enghraifft cilfannau neu feysydd parcio.

Safleoedd ac Iardiau ym Mwrdeistref Sirol Conwy

- ^{3.18} Ym Mwrdeistref Sirol Conwy, ar y dyddiad targed ar gyfer y GTAA (Rhagfyr 2021), roedd un safle cyhoeddus (4 llain); dim safleoedd preifat gyda chaniatâd cynllunio parhaol; ac un iard Siewmyn Teithiol gyda chaniatâd parhaol ar gyfer 13 o gartrefi parc. Nid oedd darpariaeth dramwy chwaith.
- ^{3.19} Mae rhagor o fanylion ar gael ym Mhennod 5 ac **Atodiad B**.

Ffigur 2 - Cyfanswm y ddarpariaeth ym Mwrdeistref Sirol Conwy (Rhagfyr 2021)

Categori	Safleoedd/Ia	Lleiniau
Safleoedd preifat â chaniatâd cynllunio parhaol	0	0
Safleoedd preifat â chaniatâd cynllunio dros dro	0	0
Safleoedd cyhoeddus	1	4
Darpariaeth dramwy gyhoeddus (tymhorol)	0	0
Darpariaeth dramwy breifat	0	0
Safleoedd a oddefir	0	0
Safleoedd diawdurdod	0	0
Iardiau Siewmyn Teithiol	1	13
CYFANSWM	2	17

Ffigur 3 - Safleoedd ac Iardiau ym Mwrdeistref Sirol Conwy (Rhagfyr 2021)

Enw'r Safle	Lleiniau	Statws
Lôn Gefn Bangor	4	Cyhoeddus -
Gors Farm (Fairview) - Siewmyn	13	Awdurdodwyd
Cyfanswm	17	

4. Methodoleg

4.1 Mae'r adran hon yn nodi'r fethodoleg a ddefnyddiwyd i gyflawni'r canlyniadau ar gyfer yr astudiaeth hon. Mae Canllawiau GTAA Llywodraeth Cymru a gyhoeddwyd dan Adran 106 Deddf Tai (Cymru) yn nodi'r gofynion ar gyfer y GTAA ac mae'r fethodoleg a'r broses o gyfrifo angen a ddilynwyd wedi ceisio mynd i'r afael â'r rhain a chaniatáu ar gyfer cwblhau GTAA llawn a chadarn. Mae'r astudiaeth wedi'i chynnal gan Opinion Research Services, ar y cyd â Bwrdeistref Sirol Conwy, ac mae'r dull a ddefnyddiwyd yn cynnwys y meysydd gwaith craidd canlynol:

- » Grŵp Llywio Prosiect GTAA.
- » Nodi a dadansoddi ffynonellau data presennol.
- » Rhoi cyhoeddusrwydd i'r asesiad llety.
- » Cynnal yr Arolygon Asesu Llety.
- » Cyfrifo anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr.

4.2 Mae'r camau isod yn rhoi crynodeb o'r fethodoleg a ddefnyddiwyd i gwblhau'r astudiaeth hon.

Grŵp Llywio Prosiect GTAA.

4.3 Mae Canllawiau GTAA Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol bod Grŵp Llywio Prosiect yn cael ei sefydlu i sicrhau bod yr astudiaeth yn cael ei llywio gan yr holl wybodaeth ac arbenigedd lleol sydd ar gael. Gwnaeth y Cyngor sefydlu a rheoli Grŵp Llywio ar y Cyd ar gyfer Sir Ddinbych a Chonwy yn rhan o'r gwaith a wnaed yn 2021 gan mai comisiwn ar y cyd ydoedd. Yr unigolion a oedd yn bresennol yng nghyfarfodydd Grŵp Llywio GTAA oedd:

Ffigur 4 – Aelodaeth Grŵp Llywio Prosiect GTAA

Sefydliad	Rôl
Bwrdeistref Sirol Conwy	Aelod Arweiniol Cynllunio, Diogelu'r Cyhoedd a Chymunedau Mwy
Bwrdeistref Sirol Conwy	Rheolwr Cynllunio Strategol a Thai
Bwrdeistref Sirol Conwy	Rheolwr Prosiect Arweiniol
Bwrdeistref Sirol Conwy	Uwch Swyddog, Cynllunio Strategol a Thai
Bwrdeistref Sirol Conwy	Uwch Swyddog, Cynllunio Strategol a Thai
CB Conwy	Aelod Cabinet y Gwasanaethau Tai a Rheoleiddio
CB Conwy	Rheolwr Polisi Cynllunio Strategol
Opinion Research Services	Ymgynghorydd
Opinion Research Services	Ymgynghorydd
Teithio Ymlaen	Arweinydd Ymgysylltu Gogledd Cymru
Teithio Ymlaen	Rheolwr Tîm

4.4 Fel y nodir yng Nghanllaw GTAA, prif gyfrifoldebau'r Grŵp Llywio oedd cytuno ar nod ac amcanion yr astudiaeth; hyrwyddo manteision yr astudiaeth i aelodau Cymuned y Teithwyr; helpu i nodi aelwydydd sy'n byw mewn llety brics a morter ac ar safleoedd a gwersylloedd diawdurdod; cynnig mewnbwn arbenigol gan fudd-ddeiliaid i nodi anghenion lleol; rhoi adborth ar yr allbynnau sy'n codi o'r astudiaeth; a rhannu a hyrwyddo'r canlyniadau terfynol i aelodau Cymuned y Teithwyr. Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf y Grŵp Llywio ym Mai 2021, cynhaliwyd ail gyfarfod y Grŵp Llywio ym Mehefin 2021, ac mae cyfarfod olaf y Grŵp Llywio wedi'i drefnu ar gyfer dechrau 2022 ar ôl i'r Adroddiad GTAA gael ei lofnodi gan y Cyngor a'i gymeradwyo gan Lywodraeth Cymru. Cafodd y cyfarfodydd i gyd eu cynnal ar-lein o ganlyniad i COVID-19.

- 4.5 Trafododd cyfarfod cyntaf y Grŵp Llywio gefndir y GTAA ac eglurwyd diben a swyddogaeth y Grŵp. Cafodd ffyrdd o gyfleu'r GTAA hefyd eu trafod, ynghyd â chyfleoedd i ymgysylltu ag aelwydydd sy'n byw mewn llety brics a mortar. Roedd ail gyfarfod y Grŵp Llywio yn gyfle i gael y wybodaeth ddiweddaraf am ganlyniadau'r asesiad o anghenion a chyfle i drafod cynnwys Adroddiad Drafft y GTAA. Gwnaeth cyfarfod olaf y Grŵp Llywio drafod rhannu'r Adroddiad GTAA, gan drafod sut y gellid cyfleu canlyniadau'r astudiaeth i aelodau Cymuned y Teithwyr a sut i fynd i'r afael â'r angen a nodwyd ym Mholisiâu'r CDLI.

Ymgysylltu â Budd-ddeiliad

- 4.6 Yn ogystal â'r Grŵp Llywio, cysylltwyd â nifer o fudd-ddeiliaid sy'n cael eu rhestru yn Atodiad 1 Canllawiau GTAA i nodi a oedd ganddyn nhw unrhyw faterion penodol yr oedden nhw'n dymuno eu codi yn ymwneud â Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy. Y sefydliadau y cysylltwyd â nhw oedd:

- » Sipsiwn a Theithwyr Cymru
- » Teithio Ymlaen
- » The Unity Project
- » The Bridges Project
- » The Showmen's Guild of Great Britain - De Cymru
- » The Traveller Movement
- » Friends, Families and Travellers
- » Ffederasiwn Cenedlaethol Grwpiau Cyswllt Sipsiwn
- » Y Cyngor Sipsiwn
- » Roma Support Group

- 4.7 Ar adeg paratoi'r adroddiad yr unig ymateb a dderbyniwyd oedd gan sefydliad Teithio Ymlaen a gellir gweld crynodeb o'r cyfweiliad a gwblhawyd yn **Atodiad E**.

Nodi a Dadansoddi Data Presennol

- 4.8 Cynhaliwyd adolygiad wrth ddesg i gasglu a dadansoddi amrywiaeth o ddata eilaidd a gwybodaeth leol arall a ddefnyddiwyd i nodi a chefnogi'r asesiad o'r angen am lety yn awr ac yn y dyfodol, gan gynnwys:

- » Cofnodion Cynllunio.
- » Data Cyfrifiad.
- » Cofnodion safleoedd a rhestrau aros.
- » Data Cyfrifiad Carafanau
- » Cofnodion o safleoedd/gwersylloedd diawdurdod.
- » Gwybodaeth am apeliadau/ceisiadau cynllunio.
- » Gwybodaeth am gamau gorfodi.
- » Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr presennol ac astudiaethau lleol perthnasol eraill.
- » Polisi, canllawiau ac arferion gorau cenedlaethol a lleol presennol.

Rhoi Cyhoeddusrwydd i'r Asesiad Llety

^{4.9} Er mwyn cael cefnogaeth gan aelodau Cymuned y Teithwyr i sicrhau eu bod nhw'n gallu ac yn fodlon cymryd rhan yn y cyfweiliadau safleoedd ac aelwydydd a rhoi gwybodaeth gywir, yr oedd yn bwysig bod cyhoeddusrwydd effeithiol a rhagrybudd ar waith. Roedd hyn hefyd yn bwysig iawn o ran nodi aelwydydd sy'n byw mewn llety brics a morter i'w cyfweld yn rhan o'r astudiaeth.

^{4.10} Cafodd y dull o roi cyhoeddusrwydd ei drafod ag aelodau'r Grŵp Llywio cyn i'r gwaith maes ddechrau. Roedd y cyhoeddusrwydd hwn a roddwyd ar waith yn cynnwys y camau gweithredu isod ac mae enghreifftiau ar gael yn **Atodiad F**:

- » Datganiadau i'r Wasg.
- » Gwybodaeth ar wefan y Cyngor.
- » Hysbysebion cyfryngau cymdeithasol.
- » Posterï mewn amrywiaeth o leoliadau cymunedol a llyfrgelloedd.
- » Hyrwyddo trwy wasanaethau'r rheng flaen.
- » Sefydliadau eiriolaeth Sipsiwn a Theithwyr i rannu gwybodaeth.
- » Swyddogion y Cyngor i rannu gwybodaeth ar lafar.
- » Cyswllt â sefydliadau a nodir yng Nghanllawiau GTAA Llywodraeth Cymru.

Cynnal yr Arolygon Asesu Llety.

Cyfweiliadau ag Aelwydydd

^{4.11} Trwy'r ymchwil wrth ddesg a gwybodaeth gan y Grŵp Llywio, bu ORS yn nodi pob safle, iard a gwersyll awdurdodedig a diawdurdod ym Mwrdeistref Sirol Conwy, a gwnaethon nhw geisio cynnal astudiaeth ddemograffig lawn o'r preswylwyr ar bob llain – fel sy'n ofynnol gan Ganllawiau GTAA Llywodraeth Cymru.

^{4.12} Cysylltwyd â phreswylwyr ar safleoedd ac iardiau dros y ffôn i ddechrau, gan Ymchwilwyr o ORS er mwyn gwneud cais am apwyntiad i gwblhau cyfweiliad yn unol â Phroses Asesu Risg COVID-19 ORS. Gofynnodd pob aelwyd y cysylltwyd â nhw am gael cwblhau eu cyfweiliadau dros y ffôn. Cwblhawyd cyfweiliadau â phob aelwyd gan ddefnyddio cwestiynau Llywodraeth Cymru ar gyfer cyfweld ag aelwydydd ar gyfer GTAA. Yn dilyn canllawiau pellach gan Lywodraeth Cymru y dylid cyflawni cyfweiliadau wyneb yn wyneb lle bynnag bosibl, cysylltwyd ag aelwydydd eto i weld a fyddent yn hoffi cwblhau cyfweiliad wyneb yn wyneb pellach, fodd bynnag, roedd yr aelwydydd a oedd wedi cael cyfweiliadau wedi dweud y byddai well ganddynt gwblhau cyfweiliadau dros y ffôn.

Cyfweiliadau Brics a Morter

^{4.13} Bu ORS yn gweithio'n agos gyda'r Cyngor i nodi ac annog aelwydydd sy'n byw mewn llety brics a morter i gymryd rhan yn y GTAA. Ceisiwyd cysylltiadau trwy aelodau'r Grŵp Llywio, sgwrsio â phobl ar safleoedd presennol a hysbysebion ar y cyfryngau cymdeithasol, a thrwy bosteri wedi'u harddangos ar hysbysfyrddau cymunedol ac yn y cymunedau lleol.

Cyfrifo Anghenion Llety Sipsiwn, Teithwyr a Siewmyn Teithiol

^{4.14} Mae Canllawiau GTAA Llywodraeth Cymru yn nodi methodoleg fanwl i asesu anghenion lleiniau nawr ac yn y dyfodol. Dilynwyd y dull hwn at ddiben y GTAA hwn. Yn yr un modd ag unrhyw asesiad tai, mae'r cyfrifiad sylfaenol yn cynnwys nifer gymharol fach o ffactorau. Yn yr achos hwn, y mater allweddol ar gyfer lleiniau preswyl yw cymharu'r cyflenwad o leiniau sydd ar gael i'w meddiannu ag anghenion y boblogaeth yn awr ac yn y dyfodol. Mae'r wybodaeth hon wedi cael ei chaffael o gyfuniad o ymchwil wrth ddesg a chanlyniadau'r cyfweiliadau safle ac aelwyd, ynghyd â gwybodaeth ychwanegol gan aelodau o'r Grŵp Llywio a budd-ddeiliaid lleol eraill. Mae'r ffactorau allweddol ym mhob un o'r elfennau hyn wedi'u nodi isod.

Cyflenwad Presennol o Leiniau Preswyl

- » Lleiniau'r Awdurdod Lleol wedi'u meddiannu.
- » Lleiniau preifat awdurdodedig wedi'u meddiannu.
- » Lleiniau gwag yr Awdurdod Lleol a lleiniau preifat gwag sydd ar gael.
- » Lleiniau a ddisgwylir iddynt fod yn wag yn y dyfodol agos.
- » Lleiniau newydd yr Awdurdod Lleol a lleiniau preifat â chaniatâd cynllunio.

Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl

^{4.15} Mae'r galw presennol am ddarpariaeth breswyl yn cynnwys y cydrannau canlynol. Roedd yn bwysig gwneud defnydd llawn o'r ymchwil wrth y ddesg a gwybodaeth gan aelodau'r Grŵp Llywio i fynd i'r afael â chyfrif ddwywaith (er enghraifft, aelwydydd sy'n byw mewn llety brics a morter sydd hefyd ar y rhestr aros am leiniau):

- » Aelwydydd ar wersylloedd diawdurdod.
- » Aelwydydd ar ddatblygiadau diawdurdod.
- » Aelwydydd cudd/gorllawn/dwbl³.
- » Tai confensiynol – symud o lety brics a morter⁴.
- » Aelwydydd newydd i gyrraedd o restrau aros/mudo i mewn.

Galw yn y Dyfodol

^{4.16} Mae'r galw yn y dyfodol o ganlyniad i ffurfio aelwydydd newydd yn ystod cyfnod yr astudiaeth. Mae ORS wedi gwneud ymchwil helaeth i dwf poblogaeth ac aelwydydd y gymuned Sipsiwn a Theithwyr yng Nghymru a Lloegr (**Atodiad G**). Cafodd hwn ei ddefnyddio i lywio'r elfen hon o Ganllawiau GTAA Llywodraeth Cymru (gweler Paragraffau 203-209). Mae paragraff 203 yn nodi bod yr ymchwil a gwblhawyd gan ORS yn awgrymu bod cyfradd twf derbyniol fel arfer rhwng 1.50% - 3.00% y flwyddyn ac mae Paragraff 204 yn nodi y dylai Awdurdodau Lleol ddadansoddi'r data demograffig sy'n cael ei ddarparu gan aelodau'r gymuned i ystyried eu twf aelwydydd eu hunain a ddisgwylir yn y dyfodol.

³ Yn dilyn y canllawiau a nodir ym Mharagraffau 195-201 Canllawiau GTAA.

⁴ Yn dilyn y canllawiau a nodir ym Mharagraffau 172-183 Canllawiau GTAA.

- 4.17 Mae gwybodaeth o'r cyfweiliadau safleoedd yn rhoi manylion am nifer gros yr aelwydydd newydd y disgwylir iddynt ffurfio yn ystod 5 mlynedd gyntaf yr astudiaeth.
- 4.18 Mae'r amcangyfrif o ran ffurfio aelwydydd newydd ar gyfer y blynnyddoedd sy'n weddill o'r astudiaeth wedi'i gwblhau ar sail tystiolaeth ddemograffig o'r cyfweiliadau safleoedd a gwblhawyd. Mae rhagor o dystiolaeth i gefnogi'r dull a ddefnyddiwyd i gyfrifo aelwydydd newydd yn ffurfio wedi'i nodi ym Mhennod 6.

Canlyniadau Terfynol

- 4.19 Mae holl gydrannau cyflenwad a galw wedi'u cyflwyno mewn tabl sy'n rhwydd ei ddeall fel y nodir yng Nghanllawiau'r GTAA yn Nhabl 3. Mae tabl ar wahân wedi cael ei baratoi ar gyfer anghenion Sipsiwn, Teithwyr ac ar gyfer Siewmyn Teithiol yn y presennol a'r dyfodol, gan y dylai eu hanghenion gael eu hystyried yn annibynnol gan fod eu hamgylchiadau'n wahanol i rai'r gymuned teithio ehangach.

Darpariaeth Dramwy

- 4.20 Mae'r GTAA hefyd yn cynnwys asesiad o anghenion am unrhyw safleoedd tramwy neu fannau aros dros dro i fodloni anghenion aelodau Cymuned y Teithwyr sydd naill ai'n teithio'n barhaol neu am ran o'r flwyddyn. Er mwyn ymchwilio i'r angen posibl am ddarpariaeth dramwy wrth gynnal y GTAA, mae ORS wedi cynnal dadansoddiad o gofnodion safleoedd a gwersylloedd diawdurdod a nodwyd yn ystod yr ymchwil wrth y ddesg. Mae data o Gyfrifiad Carafannau Sipsiwn a Theithwyr hefyd wedi'i ystyried fel tystiolaeth ategol.

Cydymffurfio â'r Rhestr Wirio Ymgysylltu

- 4.21 Mae'r tabl isod yn dangos bod y GTAA wedi cydymffurfio â'r holl bwytiau sydd wedi'u nodi ar y Rhestr Wirio Ymgysylltu yng Nghanllawiau GTAA Llywodraeth Cymru.

Ffigur 5 – Rhestr Wirio Ymgysylltu

	Tasg	Cwblhawyd
1	Ymweld â phob un o aelwydydd Sipsiwn, Teithwyr a Siewmyn Teithiol a nodwyd drwy'r broses dadansoddi data hyd at 3 gwaith, os oes angen. <i>Er nad oedd yn bosibl i Ymchwilywyr ORS ymweld â phob safle ym Mwrdeistref Sirol yn bersonol, roedd yn bosibl cyfweld â holl aelwydydd preswyl a ganfuwyd dros y ffôn.</i>	✓
2	Cyhoeddi manylion y broses GTAA, gan gynnwys manylion cyswllt er mwyn galluogi i wneud cais am gyfweiliad, ar wefan yr awdurdod lleol, gwefan Travellers Times a chylchgrawn World's Fair. Yn ogystal â hyn, cafodd hysbysebion eu gosod gan <i>Gwnaed gwaith helaeth i hyrwyddo'r GTAA ac mae manylion ar gael yn Atodiad F. Fodd bynnag, daeth World's Fair i ben fel papur newydd wythnosol yn 2019 (er yr oedd cynlluniau i'w ail-lansio yn 2021) ac nid yw Travellers' Times yn Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr mwyach ar eu tudalennau Facebook.</i>	✓
3	Ymgynghori â sefydliadau cefnogaeth gymunedol, fel y rheiny sydd yn Atodiad 1.	.

	<i>Ceisiwyd ymgysylltu â'r sefydliadau i gyd sydd wedi'u rhestru yn Atodiad 1 Canllawiau'r Yr unig sefydliad a ymatebodd oedd Teithio Ymlaen a chwblhawyd cyfweiliad dros y ffôn â'u Rheolwr Tîm. Gellir dod o hyd i grynodeb o ganlyniadau'r cyfweiliad yn Atodiad E.</i>	
4	Creu rhestr aros ar gyfer lleiniau a thai'r Awdurdod Lleol, sy'n hygyrch ac sy'n cael ei rhoi i aelodau'r gymuned. <i>Un o ganlyniadau 2017 oedd sefydlu rhestr arall ar gyfer safleoedd cyhoeddus yng Nghonwy. Deallir bod hyn yn cael ei reoli gan Gartrefi Conwy.</i>	✓
5	Ceisio cynnwys Sipsiwn a Theithwyr ar Grŵp Llywio Prosiect GTAA. <i>Yn sgil y nifer fechan o aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr o fewn y sir, nid oedd yn bosibl annog aelod o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr i eistedd ar y Grŵp Llywio.</i>	✓
6	Sicrhau bod manylion cyswllt y cafodd eu rhoi gan aelodau o'r gymuned i'r Awdurdod yn ystod proses yr arolwg yn cael eu holrhain a bod eu hanghenion yn cael eu hasesu. <i>Cysylltwyd â phawb y darparwyd gan yr awdurdod lleol a chynhaliwyd cyfweiliadau â phob aelwyd.</i>	✓
7	Ystyried cynnal digwyddiadau gwybodaeth GTAA ar safleoedd (neu gerllaw) i esbonio y dylai aelodau o'r gymuned gymryd rhan ac annog preswylwyr y safle i ddod â phobl gyda nhw nad yw'r Awdurdod Lleol efallai'n gwybod amdanynt. <i>Yn sgil y nifer fechan o Deithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy, a phryderon parhaus yn sgil COVID-19, nid oedd yn bosibl cynnal unrhyw ddigwyddiadau gwybodaeth ar y</i>	✓

5. Canfyddiadau'r Arolwg

Cefndir

- 5.1 Roedd yr ymchwiler wrth y ddesg, a gwybodaeth ychwanegol gan aelodau o'r Grŵp Llywio, wedi nodi cyfanswm o 1 safle Sipsiwn a Theithwyr cyhoeddus awdurdodedig ac 1 iard Siewmyn Teithiol awdurdodedig ym Mwrdeistref Sirol Conwy.

Ffigur 6 - Safleoedd ac Iardiau ym Mwrdeistref Sirol Conwy (Rhagfyr 2021)

Enw'r Safle	Lleiniau	Statws
Lôn Gefn Bangor	4	Cyhoeddus -
Gors Farm (Fairview) - Siewmyn	13	Awdurdodedig
CYFANSWM	17	

- 5.2 Ceisiwyd cyflawni cyfweiliadau ar y safleoedd ac iardiau rhwng Hydref 2021 a Rhagfyr 2021 ac fe gwblhawyd cyfanswm o 7 cyfweiliad llwyddiannus. Roedd un gydag aelwyd estynedig ar y safle cyhoeddus, 2 gydag aelwydydd ar yr iard Siewmyn, a 4 gyda Siewmyn yn byw mewn adeiladau brics a mortar.

Ffigur 7 - Cyfweiliadau a gwblhawyd ym Mwrdeistref Sirol Conwy (Rhagfyr 2021)

Enw'r Safle/Iard	Lleiniau	Cyfweiliadau	Gwrthodia
Lôn Gefn Bangor	4	1	3
Gors Farm (Fairview)	13	2	11
Brics a Morter 1	Amherthnasol	1	0
Brics a Morter 2	Amherthnasol	1	0
Brics a Morter 3	Amherthnasol	1	0
Brics a Morter 4	Amherthnasol	1	0
CYFANSWM	17	7	14

Log Cyfweiliadau

- 5.3 Mae copi o'r Log Cyfweiliadau ar gael yn **Atodiad C**.

Trosolwg a Demograffeg y Preswylwyr

- 5.4 Mae'r wybodaeth a gasglwyd ar y math o lety y mae'r rhai a gafodd eu cyfweld yn byw yn dangos fod y Sipsiwn a Theithwyr a gafodd eu cyfweld ym Mwrdeistref Sirol Conwy yn byw ar y safle cyhoeddus awdurdodedig. Mae'r Siewmyn Teithiol a gafodd eu cyfweld yn byw ar yr iard awdurdodedig ac mewn adeiladau brics a mortar.

- 5.5 Cafodd data ethnigrwydd ei gasglu gan bob aelwyd y cafodd eu cyfweld ar y safleoedd Sipsiwn a Theithwyr. Roedd pawb y cafodd eu cyfweld yn ystyried eu hunain yn Sipsiwn Cymreig.

- 5.6 Roedd y cyfweiliadau safle yn cynnwys 5 o breswylwyr yn byw ar safle Sipsiwn a Theithwyr awdurdodedig; 7 yn byw ar iard Siewmyn awdurdodedig; ac 11 yn byw mewn adeiladau brics a mortar.

6. Asesu Anghenion Llety

6.1 Mae'r adran hon yn canolbwyntio ar y ddarpariaeth o leiniau sydd ei hangen ar Fwrdeistref Sirol Conwy am gyfnod tymor byr o 5 mlynedd a chyfnod y Cynllun Datblygu Lleol Newydd llawn hyd at 2033. Mae hyn yn cynnwys yr angen presennol nad yw wedi'i ddiwallu a'r angen sy'n debygol o godi yn y dyfodol. Mae'r cyfnod hwn yn caniatáu ar gyfer rhagolygon cadarn ar gyfer darpariaeth yn y dyfodol, yn seiliedig ar y dystiolaeth sydd wedi'i chynnwys yn yr astudiaeth hon a hefyd o ffynonellau data eilaidd.

6.2 Mae'r adran hon yn seiliedig ar wybodaeth a gafwyd yn y cyfweiliadau ag aelwydydd, cofnodion cynllunio, aelodau'r Grŵp Llywio, a budd-ddeiliaid eraill. Mewn llawer o achosion, ni chaiff data'r arolwg ei ddefnyddio ar ei ben ei hun, ond yn hytrach caiff ei ddefnyddio i ddilysu gwybodaeth o gofnodion cynllunio neu ffynonellau eraill.

6.4 Mae'r adran hon yn canolbwyntio ar y ddarpariaeth sydd ei hangen yn yr ardal yn ogystal ag a oes angen unrhyw safleoedd tramwy a/neu ddarpariaeth mannau aros brys.

6.5 Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru yn gofyn am asesiad o anghenion lleiniau nawr ac yn y dyfodol ac yn darparu fframwaith ar gyfer ymgymryd â'r cyfrifiad hwn. Dilynwyr y fframwaith hwn at ddiben y GTAA hwn.

Yn yr un modd ag unrhyw asesiad tai, gall y cyfrifiad sylfaenol ei dorri i lawr yn nifer gymharol fach o ffactorau. Yn yr achos hwn, y mater allweddol ar gyfer lleiniau preswyl yw cymharu'r cyflenwad o leiniau sydd ar gael i'w meddiannu ag anghenion yr aelwydydd yn awr ac yn y dyfodol. Mae'r ffactorau allweddol ym mhob un o'r elfennau hyn wedi'u nodi yn yr adrannau isod.

Cyflenwad Presennol o Leiniau Preswyl

- » Lleiniau'r Awdurdod Lleol wedi'u meddiannu.
- » Lleiniau preifat awdurdodedig wedi'u meddiannu.
- » Lleiniau gwag yr Awdurdod Lleol a lleiniau preifat gwag sydd ar gael.
- » Lleiniau a ddisgwyllir iddynt fod yn wag yn y dyfodol agos.
- » Lleiniau newydd yr Awdurdod Lleol a lleiniau preifat â chaniatâd cynllunio.

Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl

- » Aelwydydd ar wersylloedd diawdurdod.
- » Aelwydydd ar ddatblygiadau diawdurdod.
- » Aelwydydd cudd/gorllawn/dwbl⁵.
- » Tai confensiynol – symud o lety brics a mortar⁶.
- » Aelwydydd newydd i gyrraedd o restrau aros/mudo i mewn.

⁵ Yn dilyn y canllawiau a nodir ym Mharagraffau 195-201 Canllawiau GTAA

⁶ Yn dilyn y canllawiau a nodir ym Mharagraffau 172-183 Canllawiau GTAA

Galw yn y Dyfodol

- 6.6 Mae'r galw yn y dyfodol o ganlyniad i ffurfio aelwydydd newydd yn ystod cyfnod yr astudiaeth. Mae gwybodaeth o'r cyfweiliadau safleoedd yn rhoi manylion am nifer gros yr aelwydydd newydd y disgwylir iddynt ffurfio yn ystod 5 mlynedd gyntaf yr astudiaeth (er ei bod yn bwysig *netio* hyn yn erbyn cyflenwad a nodwyd yn ystod 5 mlynedd gyntaf yr astudiaeth). Mae ffurfio aelwydydd newydd ar gyfer gweddill cyfnod yr astudiaeth wedi'i gwblhau ar sail tystiolaeth ddemograffig o'r cyfweiliadau safleoedd.

Cyflenwad Awdurdodedig Presennol o Leiniau Preswyl

- 6.7 Er mwyn asesu'r ddarpariaeth bresennol ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr mae'n bwysig deall cyfanswm nifer y lleiniau presennol a'u statws cynllunio. Ar y gwaelodlin ar gyfer y GTAA roedd un safle cyhoeddus awdurdodedig ac un iard Siewmyn Teithiol awdurdodedig ym Mwrdeistref Sirol Conwy.

Ffigur 8 - Cyfanswm y Safleoedd ac Iardiau Awdurdodedig ym Mwrdeistref Sirol Conwy (Rhagfyr 2021)

Categori	Safleoedd/Ia	Lleiniau	Wedi'u
Safleoedd preifat â chaniatâd cynllunio parhaol	0	0	0
Safleoedd preifat â chaniatâd cynllunio dros dro	0	0	0
Safleoedd cyhoeddus (Y Cyngor a Darparwyr	1	4	4
Darpariaeth dramwy gyhoeddus	0	0	0
Safleoedd a oddefir	0	0	0
Iardiau Siewmyn Teithiol	1	13	13
Cyfanswm	2	17	17

Cam nesaf y broses yw asesu faint o le sydd ar gael, neu faint o le fydd ar gael ar safleoedd presennol er mwyn pennu cyflenwad y lleiniau sydd ar gael. Y prif ffyrdd o ddod o hyd i hyn yw drwy:

- » **Lleiniau gwag presennol** - Nid oes unrhyw leiniau gwag ym Mwrdeistref Sirol Conwy.
- » **Lleiniau y disgwylir iddynt fod yn wag** - Nid oes unrhyw leiniau y disgwylir iddynt fod yn wag ym Mwrdeistref Sirol Conwy.
- » **Lleiniau â chaniatâd cynllunio ar hyn o bryd** - Nid oes unrhyw leiniau ar safleoedd/iardiau sydd â chaniatâd cynllunio nad ydynt wedi'u rhoi ar waith.

- 6.9 Mae hyn yn rhoi ffigur ar gyfer **cyflenwad cyffredinol o ddim un llain**.

Ffigur 9 - Crynodeb o'r Cyflenwad o Leiniau ym Mwrdeistref Sirol Conwy - Rhagfyr 2021

Categori	Lleiniau
Lleiniau gwag presennol	0
Lleiniau y disgwylir iddynt fod yn wag	0
Symud i lety brics a morter	0
Mudo allan	0
Lleiniau heb eu rhoi ar waith â chaniatâd cynllunio	0
CYFANSWM Y CYFLENWAD	0

Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl

- 6.10 Cam nesaf y broses yw asesu'r anghenion presennol a phennu faint o aelwydydd sy'n chwilio am leiniau yn yr ardal ar hyn o bryd.

Safleoedd / Iardiau Anawdurdodedig Presennol

- 6.11 Mae'r astudiaeth wedi canfod nad oes unrhyw safleoedd neu iardiau diawdurdod ym Mwrdeistref Sirol Conwy.

Ffigur 10 - Crynodeb o Leiniau Diawdurdod ac a Oddefir ym Mwrdeistref Sirol Conwy (Rhagfyr 2021)

Safle/Iard	Lleiniau
Dim	0
CYFANSWM	0

Aelwydydd Cudd a Lleiniau Gorlawn

- 6.12 Ceisiodd y cyfweiliadau safleoedd nodi aelwydydd cudd neu ddwbl ar safleoedd/iardiau y mae angen llain arnynt yn ystod 5 mlynedd gyntaf cyfnod y GTAA. Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru yn diffinio aelwydydd cudd yn rhai na allant gael eu llety awdurdodedig eu hunain ac sydd yn lle hynny'n byw mewn llety awdurdodedig (tai neu leiniau) sydd wedi'u neilltuo i aelwyd arall. Gall hyn gynnwys plant sy'n oedolion nad ydynt wedi gallu symud tŷ neu wahanol aelwydydd sy'n byw ar un llain. Roedd y cyfweiliadau safle wedi nodi **cyfanswm o 3 aelwyd ddwbl** - 1 aelwyd ddwbl ar y safle Sipsiwn a Theithwyr a 2 aelwyd ddwbl ar iard y Siewmyn Teithiol.

Tai Confensiynol

- 6.13 Mae nodi cartrefi brics a morter wedi bod yn broblem gyson i Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr. Roedd Cyfrifiad Poblogaeth y DU 2011 yn nodi cyfanswm o 31 o aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr Gwyddelig ym Mwrdeistref Sirol Conwy yn byw mewn llety brics a morter.

- 6.14 Fel y nodwyd yn gynharach, gweithiodd ORS yn galed iawn i nodi aelwydydd sy'n byw mewn llety brics a morter a gwnaethon nhw weithio gyda budd-ddeiliaid, Swyddogion y Cyngor, ac aelwydydd y cafodd eu cyfweld i nodi aelwydydd i'w cyfweld. Arweiniodd y broses hon at 4 aelwyd Siewmyn Teithiol a gafodd eu cyfweld (2 yng Nghonwy, 1 yn Sir Ddinbych ac 1 ym Manceinion Fwyaf). Ar gyfer yr aelwydydd hynny a oedd yn byw yng Nghonwy, penderfynwyd bod gan 1 angen dynodedig i symud i iard ym Mwrdeistref Sirol Conwy.

Ffigur 11 - Crynodeb o'r Angen am Lety Brics a Morter ym Mwrdeistref Sirol Conwy - Rhagfyr 2021

Safle/Iard	Lleiniau
Aelwydydd sy'n bodoli'n barod	1
CYFANSWM	1

Aelwydydd Newydd i Gyrraedd

- 6.15 Ar amser y GTAA roedd un safle cyhoeddus ym Mwrdeistref Sirol Conwy. Deallir nad oes unrhyw aelwydydd ar y rhestr aros ar gyfer y safle. Felly, nid oes **unrhyw aelwydydd ychwanegol** angen llain ym Mwrdeistref Sirol Conwy o'r rhestr aros.

- 6.16 Mae angen i asesiadau hefyd ystyried mudo i mewn (aelwydydd y mae angen llety arnynt ac sy'n bwriadu symud i ardal yr astudiaeth o'r tu allan) a mudo allan (aelwydydd sy'n bwriadu symud o ardal yr astudiaeth). Niferoedd bach yn unig o gartrefi unigolion sy'n mudo i mewn ac sy'n mudo allan y mae arolygon safleoedd fel arfer yn eu nodi ac nid yw'r data fel arfer yn ddigon cadarn i allosod tueddiadau hirdymor. Ar lefel genedlaethol, nid oes mudo net o gwbl o ran Sipsiwn a Theithwyr ledled y DU, ond mae'r asesiad hwn wedi ystyried effeithiau mudo lleol ar sail y dystiolaeth leol orau sydd ar gael.
- 6.17 Mae tystiolaeth sydd wedi deillio o gyfweiliadau aelwydydd ym Mwrdeistref Sirol Conwy wedi cael ei ystyried yn ofalus **ac wedi nodi angen am 1 llain o fudo i mewn ar gyfer aelwyd sydd ar hyn o bryd yn byw mewn llety brics a morter yn y Rhyl.**

6.18 Darparu Lleiniau Ychwanegol: Anghenion yn y Dyfodol

Cam nesaf y broses yw asesu anghenion yn y dyfodol a phennu faint o aelwydydd sy'n debygol o fod yn chwilio am leiniau yn yr ardal yn y dyfodol yn ystod 5 mlynedd gyntaf yr asesiad, ac am gyfnod hirach y Cynllun Datblygu Lleol Newydd hyd at 2033.

6.19 Poblogaeth a Thwf Aelwydydd

- Yn genedlaethol, mae cyfradd ffurfio a thwf aelwydydd o 3.00% net y flwyddyn wedi'i fabwysiadu ac yn cael ei defnyddio'n eang mewn Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr, er nad oes tystiolaeth ystadegol bod aelwydydd yn tyfu mor gyflym â hyn. Canlyniad hyn fu cynyddu gofynion cenedlaethol a lleol ar gyfer lleiniau ychwanegol yn afrealistig. Yn y cyd-destun hwn mae ORS wedi paratoi *Nodyn Technegol ar Gyfraddau Ffurfio Aelwydydd* y cafodd ei ddiweddarau ym mis Mehefin 2020. Mae'r prif gasgliadau wedi'u nodi yma a gellir gweld y Nodyn Technegol llawn yn **Atodiad G**.
- 6.20

- Mae'r rhai sy'n ceisio darparu tystiolaeth o gyfraddau twf aelwydydd net blynyddol uchel ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr weithiau wedi ceisio dibynnu ar gynnydd yn nifer y carafanau, fel y gwelir yn y Cyfrifiadau Carafanau. Fodd bynnag mae data Cyfrifiadau Carafanau yn annibynadwy ac yn anghyson - felly'r unig ffordd briodol o ragamcanu twf poblogaeth ac aelwydydd yn y dyfodol yw drwy ddadansoddiad demograffig manwl.
- 6.21

- Mae'r ymchwil a wnaeth ORS wedi nodi y gall y twf cenedlaethol yn y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr fod mor isel â 1.50% y flwyddyn – mae hyn yn llawer llai na'r 3.00% y flwyddyn a dybir yn aml, ond mae'n dal i fod yn fwy na'r hyn yn y gymuned sefydlog. Hyd yn oed gan ddefnyddio tybiaethau eithafol ac afrealistig, mae'n anodd dod o hyd i dystiolaeth bod cyfraddau twf poblogaeth ac aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr dros 2.00% y flwyddyn yn genedlaethol.
- 6.22

- Mae'r gyfradd twf aelwydydd net o 3.00% y flwyddyn a dybir yn aml yn afrealistig a byddai angen tystiolaeth ystadegol glir cyn ei defnyddio at ddibenion cynllunio. Felly, mae'r dystiolaeth orau sydd ar gael yn ategu cyfradd twf aelwydydd net cenedlaethol ORS o 1.50% y flwyddyn ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr.
- 6.23

Caiff 2 ddull o fesur twf aelwydydd eu defnyddio er mwyn asesu anghenion yn yr astudiaeth hon. Mae tystiolaeth o aelwydydd yn ffurfio (twf teuluoedd) o Adran D yr Arolwg Aelwydydd, wedi'i *netio* yn erbyn tystiolaeth trosiant lleiniau am flwyddyn a lleiniau y disgwylir iddynt fod yn wag yn fuan, wedi'i defnyddio am y 5 mlynedd gyntaf. Mae ffurfio aelwydydd newydd ar gyfer gweddill cyfnod y GTAA wedi'i gwblhau ar sail tystiolaeth ddemograffig o'r cyfweiliadau safleoedd.

- ^{6.24} Nododd y cyfweiliadau safleoedd a brics a mortar **ddim un aelwyd newydd Sipsiwn a Theithwyr a 3 aelwyd newydd Siewmyn Teithiol** o ganlyniad i dwf teuluoedd dros 5 mlynedd gyntaf yr asesiad, ac ni nodwyd trosiant lleiniau blynyddol gan nad oes unrhyw safleoedd cyhoeddus.
- ^{6.25} Mae aelwydydd yn ffurfio ar gyfer gweddill cyfnod y GTAA hyd at 2033 wedi bod yn seiliedig ar ddemograffeg gyffredinol y boblogaeth.
- ^{6.26} Er bod Canllawiau GTAA yn argymhell y dylid ystyried cyflwyno cyfradd twf cyfansawdd net, mewn rhai amgylchiadau pan fo nifer yr aelwydydd a nifer y plant yn isel, neu phan fo strwythur oedran y boblogaeth wedi'i ogwyddo gan grwpiau oedran penodol, nid yw'n briodol defnyddio cyfradd ganrannol ar gyfer aelwydydd newydd sy'n ffurfio. Yn yr achosion hyn, gwneir dyfarniad ar y tebygolrwydd o aelwydydd newydd yn ffurfio yn seiliedig ar oedran a rhywedd y plant. Mae hyn yn seiliedig ar y dybiaeth y bydd 50% o'r aelwydydd sy'n debygol o ffurfio yn aros yn yr ardal. Mae hyn yn seiliedig ar dystiolaeth o Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr eraill y mae ORS wedi'u cwblhau ledled Cymru a Lloegr. Mae'r dull hwn wedi cael ei ddefnyddio i bennu lefelau o aelwydydd newydd yn ffurfio ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy ar gyfer y cyfnod ehangach hyd at 2033. Y canlyniad oedd mai cyfanswm yr angen yn y dyfodol oedd **dim lleiniau ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr a 1 llain newydd ar gyfer Siewmyn Teithiol** wedi'i nodi ar gyfer y cyfnod 2026 - 33. Fodd bynnag, dylid nodi y gall y ffigwr hwn newid dros amser.

Anghenion Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy

- 6.27 Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru yn gofyn am 2 asesiad o angen – ar gyfer 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr astudiaeth, ac ar gyfer cyfnod llawn y Cynllun Datblygu Lleol Newydd hyd at 2033 yn achos Conwy.
- 6.28 Yn dilyn y dull hwn, amcangyfrifir mai'r ddarpariaeth gyffredinol sydd ei hangen ym Mwrdeistref Sirol Conwy am y 5 mlynedd gyntaf yw **1 llain**.
- 6.29 Amcangyfrifir mai'r ddarpariaeth gyffredinol sydd ei hangen hyd at 2033 yw **1 llain**.

Ffigur 12 - Lleiniau sydd ei Hangen ym Mwrdeistref Sirol Conwy o 2022-2033

Cyflenwad Presennol o Leiniau Preswyl	Nifer y Lleiniau	Nodiadau
A. Lleiniau'r Awdurdod Lleol wedi'u meddiannu	4	4 Llain yn Lôn Gefn Bangor
B. Lleiniau preifat awdurdodedig/a oddefir wedi'u meddiannu	0	Dim safleoedd preifat
Cyfanswm	4	
Cyflenwad arfaethedig o leiniau preswyl	Nifer y Lleiniau	
C. Lleiniau gwag yr Awdurdod Lleol a lleiniau gwag sydd ar gael	0	Dim lleiniau gwag ar y safle cyhoeddus
D. Lleiniau a ddisgwylir i ddod yn wag yn y dyfodol agos	0	Dim lleiniau gwag disgwylidig ar y safle cyhoeddus
E. Lleiniau newydd Awdurdod Lleol a phreifat gyda chaniatâd cynllunio	0	Dim lleiniau heb eu gweithredu
Cyfanswm	0	
Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl	Galw am Lleiniau	
F. Gwersylloedd Diawdurdod	0	Dim
G. Datblygiadau diawdurdod	0	Dim
H. Lleiniau Gorlawn/Llety Anaddas	1	1 aelwyd ddwbl yn Lôn Gefn Bangor
I. Tai Confensiynol	0	Dim
J. Aelwydydd Newydd i Gyrraedd	0	Dim mudo i mewn
Cyfanswm	1	
Aelwydydd Cyfredol	Aelwydydd yn y (ym mlwyddyn 5)	Aelwydydd yn y (ym mlwyddyn 6 i 12)
K. 5	5	5
L. Angen am leiniau aelwydydd ychwanegol	0	0
Angen heb ei ddiwallu	Angen yn codi	Angen wedi'i Letya
M. Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl	1	
N. Galw preswyl yn y dyfodol (5 mlynedd)	0	
O. Galw preswyl yn y dyfodol (6 i 13 mlynedd)	0	
P. Cyflenwad arfaethedig o leiniau preswyl		0
Q. Angen heb ei ddiwallu (5 mlynedd)	1	
R. Angen heb ei ddiwallu (hyd at ddiwedd Cynllun Datblygu Lleol Newydd Bwrdeistref Sirol Conwy)	1	

Anghenion Siewmyn Teithiol ym Mwrdeistref Sirol Conwy

- 6.30 Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru yn gofyn am 2 asesiad o angen – ar gyfer 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr astudiaeth, ac ar gyfer cyfnod llawn y Cynllun Datblygu Lleol Newydd hyd at 2033 yn achos Conwy.
- 6.31 Yn dilyn y dull hwn, amcangyfrifir mai'r ddarpariaeth gyffredinol sydd ei hangen ym Mwrdeistref Sirol Conwy am y 5 mlynedd gyntaf yw **7 llain**.
- 6.32 Amcangyfrifir mai'r ddarpariaeth gyffredinol sydd ei hangen hyd at 2033 yw **8 llain**.

Ffigur 13 - Lleiniau sydd eu Hangen ym Mwrdeistref Sirol Conwy o 2022-2033

Cyflenwad Presennol o Leiniau Preswyl	Nifer y Lleiniau	Nodiadau
A. Lleiniau'r Awdurdod Lleol wedi'u meddiannu	0	Dim iardiau cyhoeddus
B. Lleiniau preifat awdurdodedig/a oddefir wedi'u meddiannu	13	13 llain yn Gors Farm (Fairview)
Cyfanswm	13	
Cyflenwad arfaethedig o leiniau preswyl	Nifer y Lleiniau	
C. Lleiniau gwag yr Awdurdod Lleol a lleiniau gwag sydd ar gael	0	Dim iardiau cyhoeddus
D. Lleiniau a ddisgwylir i ddod yn wag yn y dyfodol agos	0	Dim iardiau cyhoeddus
E. Lleiniau newydd Awdurdod Lleol a phreifat gyda chaniatâd cynllunio	0	Dim lleiniau heb eu rhoi ar waith
Cyfanswm	0	
Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl	Galw am	
F. Gwersylloedd Diawdurdod	0	Dim
G. Datblygiadau diawdurdod	0	Dim
H. Lleiniau gorlawn/llety anaddas	2	2 aelwyd ddwbl yn Gors Farm (Fairview)
I. Tai Confensiynol	1	1 BaM o Fae Cinmel
J. Aelwydydd Newydd i Gyrraedd	1	1 BaM o'r Rhyl
Cyfanswm	4	
Aelwydydd Cyfredol	Aelwydydd yn y (ym mlwyddyn 5)	Aelwydydd yn y (ym mlwyddyn 6 i
K. 17	20	21
L. Angen am leiniau aelwydydd ychwanegol	3	1
Angen heb ei ddiwallu	Angen yn codi	Angen wedi'i Letya
M. Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl	4	
N. Galw preswyl yn y dyfodol (5 mlynedd)	3	
O. Galw preswyl yn y dyfodol (6 i 13 mlynedd)	1	
P. Cyflenwad arfaethedig o leiniau preswyl		0
Q. Angen heb ei ddiwallu (5 mlynedd)	7	
R. Angen heb ei ddiwallu (hyd at ddiwedd Cynllun Datblygu Lleol Newydd Bwrdeistref Sirol Conwy)	8	

Darpariaeth Safle Tramwy/Safle Aros Brys

- ^{6.33} Mae gan safleoedd tramwy swyddogaeth benodol o fodloni anghenion aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr sy'n ymweld ag ardal neu sy'n mynd drwyddynt. Fel arfer mae safleoedd tramwy yn cyfyngu ar ba mor hir y ceir aros sef am oddeutu 13 wythnos ac mae ganddynt amrywiaeth o gyfleusterau fel cyflenwad ddŵr, trydan, a blociau amwynder. Dewis arall yn lle safle tramwy yw man aros brys. Mae'r math hwn o safle hefyd yn cyfyngu ar ba mor hir y gall Teithiwr aros yno ond mae ganddo hefyd lawer llai o gyfleusterau, sef, fel arfer, ffynhonnell ddŵr a thoiledau cemegol.
- ^{6.34} Mae Deddf Cyfiawnder Troseddol a Threfn Gyhoeddus 1994 yn arbennig o bwysig o ran darparu safleoedd tramwy Sipsiwn a Theithwyr. Mae Adran 62A y Ddeddf yn caniatáu i'r Heddlu gyfarwyddo tresmaswyr i symud eu hunain, eu cerbydau, a'u heiddo o unrhyw dir lle mae llain addas ar faes carafanau perthnasol ar gael yn ardal yr un Awdurdod Lleol. Mae llain addas ar faes carafanau perthnasol yn un sydd wedi'i leoli yn ardal yr un Awdurdod Lleol â'r tir y digwyddodd y tresmasu arno, ac sy'n cael ei reoli gan Awdurdod Lleol, Darparwr Cofrestredig neu unigolyn neu gorff arall fel y nodir yn y gorchymyn gan yr Ysgrifennydd Gwladol. Mae'r gyfraith achos wedi cadarnhau bod yn rhaid i lain addas fod yn rhywle y gall yr aelwyd feddiannu ei charafán. Nid yw tai brics a mortar yn ddewis arall addas yn lle llain. Felly, mae safle tramwy yn cynnig lle i aelwydydd sy'n symud i ardal arall ac mae hefyd yn ffordd o sefydlu mwy o gamau gorfodi yn erbyn gwersylloedd diawdurdod amhriodol.
- ^{6.35} Er mwyn nodi a oes angen i'r Cyngor ddarparu llety tramwy, mae dadansoddiad wedi'i wneud o ddata'r Cyfrifiad Carafanau, data gwersylla a gofnodwyd y cafodd ei gyflwyno gan y Cyngor, a chanlyniadau'r cyfweiliadau ag aelwydydd.
- ^{6.36} Cadarnhaodd trafodaethau â budd-ddeiliaid lleol a dadansoddiad o gofnodion gwersylloedd diawdurdod, fod enghreifftiau o wersylloedd diawdurdod ym Mwrdeistref Sirol Conwy, ond mai Teithwyr yw'r rhain fel arfer sy'n teithio drwodd at ddibenion gwaith gan fod yr ardal ar brif goridor teithio'r A55 ar draws Gogledd Cymru ar gyfer Teithwyr sy'n dod o Iwerddon ac yn mynd i Iwerddon ar y fferi o Gaergybi. Bu cofnodion hefyd o wersylloedd yng nghanol a de'r sir. Mae tystiolaeth hefyd o gofnodion o ymweliadau rheolaidd o'r un aelwydydd ar adegau tebyg o'r flwyddyn.
- ^{6.37} Mae dadansoddiad manwl o gofnodion gwersylloedd diawdurdod ym Mwrdeistref Sirol Conwy rhwng 2014 a 2021 (hyd at heddiw) ar gael yn y tabl isod. Mae'r rhain yn cynnwys achosion lleol eraill o Deithwyr yn ymweld â Chonwy dros dro i fynd i briodasau neu ddigwyddiadau eraill, ond ni nodwyd unrhyw dystiolaeth ychwanegol o unrhyw anghenion llety hirdymor neu barhaol.
- ^{6.38} Nid oedd canlyniadau'r cyfweiliadau ag aelwydydd a thrafodaethau â budd-ddeiliaid yn nodi bod angen darpariaeth dramwy barhaol yn lleol, er, cafwyd trafodaethau ynghylch yr angen am ragor o ddarpariaeth dramwy ledled Cymru.

⁷ <https://www.travellerstimes.org.uk/features/lawyers-opinion-police-powers-and-unauthorised-camps-travellers-motor-vehicles-and>

Argymhellion Tramwy

- 6.39 Cadarnhaodd trafodaethau â budd-ddeiliaid lleol, awdurdodau lleol cyfagos, a dadansoddiad o gofnodion gweryslyoedd diawdurdod, fod enghreifftiau o werslyoedd diawdurdod ym Mwrdeistref Sirol Conwy, ond mai Teithwyr yw'r rhain fel arfer sy'n teithio drwodd at ddibenion gwaith gan fod yr ardal ar brif goridor teithio'r A55 ar draws Gogledd Cymru ar gyfer Teithwyr sy'n dod o Iwerddon ac yn mynd i Iwerddon ar y fferi o Gaergybi. Mae gwybodaeth anecdotaidd am ymweliadau rheolaidd o'r un aelwydydd ar adegau tebyg o'r flwyddyn yn adlewyrchu hyn hefyd.
- 6.40 Bu achosion lleol eraill o Deithwyr yn ymweld â Bwrdeistref Sirol Conwy dros dro i fynd i briodasau neu ddigwyddiadau eraill, ond ni nodwyd unrhyw dystiolaeth ychwanegol o unrhyw anghenion llety hirdymor neu barhaol.
- 6.41 Nid oedd canlyniadau'r cyfeliadau ag aelwydydd a thrafodaethau â budd-ddeiliaid yn nodi bod angen darpariaeth dramwy barhaol yn lleol, er, cafwyd trafodaethau ynghylch yr angen am ragor o ddarpariaeth dramwy ledled Cymru.
- 6.42 Er bod yr asesiad blaenorol wedi nodi angen am leiniau tramwy ym Mwrdeistref Sirol Conwy, mae tystiolaeth fwy diweddar yn awgrymu nad oes angen rhai erbyn hyn ac y dylid ystyried opsiynau amgen yn lle. O'r herwydd argymhellir **nad oes angen i'r Cyngor ddarparu safle tramwy yng Nghonwy ar hyn o bryd**, oherwydd nifer isel y gweryslyoedd anawdurdodedig a natur tymor byr y gweryslyoedd hyn.
- 6.43 Argymhellir bod y Cyngor yn parhau i fonitro nifer y gweryslyoedd anawdurdodedig ac yn ystyried goddefgarwch tymor byr (yn cynnwys trafod trefniadau aros) i ddelio gydag arosiadau tramwy tymor byr. Dylai'r dull rheoli hwn hefyd gynnwys ystyriaeth o ran a ddylid darparu toiledau, dŵr a chyfleusterau sbwriel. Mae nifer o enghreifftiau ledled Cymru a Lloegr pan fo dulliau yn seiliedig ar reoli o ran ymdrin â gweryslyoedd diawdurdod wedi bod yn llwyddiannus. Mae enghraifft dda ar gael yn www.negotiatedstopping.co.uk. Ceir llawer o enghreifftiau hefyd pan fo awdurdodau lleol yn mabwysiadu ymagwedd fwy strategol a rhanbarthol o ran mynd i'r afael â materion tramwy gan gynnwys yn Essex, Swydd Gaerlŷr, Swydd Northampton gynt, a Hampshire.

7. Casgliadau

Yr Angen am Leiniau Sipsiwn a Theithwyr

- 7.1 Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd yn yr astudiaeth hon, amcangyfrifir bod angen **1 llain** ychwanegol ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy am 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr astudiaeth (2022-26), a bod angen **dim un llain ychwanegol** erbyn 2033, ddiwedd cyfnod CDLIN Bwrdeistref Sirol Conwy. Felly cyfanswm yr angen ar gyfer cyfnod llawn y CDLIN ar draws Bwrdeistref Sirol Conwy yw **1 llain**.

Yr Angen am Leiniau Siewmyn Teithiol

- 7.2 Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd yn yr astudiaeth hon, amcangyfrifir bod angen **7 llain** ychwanegol ar gyfer Siewmyn Teithiol ym Mwrdeistref Sirol Conwy am 5 mlynedd gyntaf cyfnod yr astudiaeth (2022-26), a bod angen **1 llain ychwanegol** erbyn 2033, ddiwedd cyfnod CDLIN Bwrdeistref Sirol Conwy. Felly cyfanswm yr angen ar gyfer cyfnod llawn y CDLIN ar draws Bwrdeistref Sirol Conwy yw **8 llain**.

Safleoedd Tramwy

- 7.3 Er bod yr asesiad blaenorol wedi nodi angen am leiniau tramwy ym Mwrdeistref Sirol Conwy, mae tystiolaeth fwy diweddar yn awgrymu nad oes angen rhai erbyn hyn ac y dylid ystyried opsiynau amgen yn lle. O'r herwydd argymhellir **nad oes angen i'r Cyngor ddarparu safle tramwy yng Nghonwy ar hyn o bryd**, oherwydd nifer isel y gwersylloedd anawdurdodedig a natur tymor byr y gwersylloedd hyn.

Mynd i'r Afael ag Anghenion a Nodwyd

- 7.4 Yn gyffredinol, dylai angen sy'n cael ei nodi mewn GTAA gael ei ystyried yn angen am leiniau. Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru ar Ddylunio Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr (2015) yn argymhell y dylai llain allu darparu ar gyfer bloc amwynder, cartref symudol, carafán deithiol, a lle parcio ar gyfer dau gerbyd. Fodd bynnag, mae'r canllawiau yn ymwneud â safleoedd cyhoeddus a ddarperir gan Awdurdodau Lleol yn unig, ac nid iardiau Siewmyn Teithiol na safleoedd preifat.
- 7.5 O ystyried bod yr angen a nodwyd ym Mwrdeistref Sirol Conwy ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr yn dod o aelwydydd sy'n byw ar safleoedd cyhoeddus, argymhellir bod y Cyngor yn ceisio cefnogi'r aelwydydd hynny i ddiwallu eu hanghenion ar lain cyhoeddus.
- 7.6 Roedd yr angen a nodwyd gan Siewmyn Teithio wedi'i nodi o'r iard awdurdodedig bresennol, ac o'r aelwydydd sy'n byw mewn llety brics a morter sydd angen llain ar iard. Argymhellir bod y Cyngor yn ceisio cefnogi'r aelwydydd hyn i ddiwallu eu hanghenion ar iard breifat.
- 7.7 Cydnabyddir bod y Cyngor yn y broses o adolygu eu Cynllun Datblygu Lleol mabwysiedig sy'n nodi sut yr eir i'r afael â'r angen cyffredinol am dai. Mae CDLIN Bwrdeistref Sirol Conwy yn cynnwys y cyfnod 2018-2033. Dylid ystyried canfyddiadau'r adroddiad hwn yn rhan o'r cymysgedd a'r math o dai yn y dyfodol yng nghyd-destun yr asesiad o'r angen cyffredinol am dai yn gysylltiedig â Sipsiwn, Teithwyr a Siewmyn Teithiol.

Atodiad A: Diffiniad o Dermau Allweddol

Sipsiwn a Theithwyr	(a) Unigolion sy'n arfer ffordd nomadig o fyw, beth bynnag fo'u hil neu eu tarddiad, gan gynnwys: (1) unigolion sydd, ar sail eu hanghenion addysg, eu hanghenion iechyd neu eu henaint eu hunain, neu anghenion addysg, anghenion iechyd neu henaint eu teulu neu ddibynnydd, ac ar y sail honno yn unig, wedi rhoi'r gorau i deithio dros dro neu yn barhaol, ac (2) Aelodau o grŵp wedi'i drefnu o siewmyn teithiol neu bobl syrcas (boed yn teithio gyda'i gilydd ai peidio); ac (b) unrhyw unigolion eraill sydd â thraddodiad diwylliannol o nomadiaeth neu o fyw mewn cartref symudol. <u>Ffynhonnell: Adran 108, Deddf Tai (Cymru) 2014</u>
Safle Preswyl	Gall safle preswyl parhaol fod dan berchenogaeth breifat neu berchenogaeth Awdurdod Lleol. Bydd y safle yn cael ei ddynodi i'w ddefnyddio fel safle Sipsiwn a Theithwyr am gyfnod amhenodol. Gall preswylwyr y safleoedd hyn ddisgwyl meddiannu eu lleiniau cyhyd ag y byddant yn cadw at delerau eu cytundebau llain, dan Ddeddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013. Gellir darparu lle gweithio hefyd ar neu ger safleoedd ar gyfer cynnal gweithgareddau gan aelodau'r gymuned.
Safle preswyl dros dro	Mae'r safleoedd hyn yn safleoedd preswyl y rhoddwyd caniatâd cynllunio neu drwydded safle ar eu cyfer am gyfnod penodol. Gall preswylwyr ar y safleoedd hyn ddisgwyl meddiannu eu lleiniau am hyd y caniatâd cynllunio neu drwydded safle (neu gyhyd ag y byddant yn cadw at delerau eu cytundebau llain, dan Ddeddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013 – pa bynnag un sydd gynharaf).
Safle Tramwy	Mae safleoedd tramwy yn gyfleusterau parhaol wedi'u dylunio i feddianwyr eu defnyddio dros dro. Mae'n rhaid dynodi'r safleoedd hyn ac mae'n rhaid iddynt gynnig ffordd i Sipsiwn a Theithwyr gynnal ffordd nomadig o fyw.

	Caniateir i feddianwyr unigol breswyllo ar y safle am 3 mis ar y tro ar y mwyaf. Mae telerau penodol dan Ddeddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013 yn berthnasol i'r safleoedd hyn. Gellir darparu lle gweithio hefyd ar neu ger safleoedd ar gyfer cynnal gweithgareddau gan aelodau'r gymuned.
Mannau Aros Dros Dro	Gelwir y rhain yn 'fannau aros', 'Atchin Tan', neu 'lonydd gwyrdd', ymysg enwau eraill. Bwriedir i'r rhain gael eu defnyddio fel rhai tymor byr i helpu Awdurdodau Lleol pan dderbynnir bod angen lleiniau ond nad oes rhai ar gael ar y pryd. Gellir defnyddio mannau aros dros dro a nodir mewn modd rhagweithiol er mwyn symud gwersylloedd sydd wedi'u gosod mewn mannau amhriodol, tra bo safleoedd eraill yn cael eu pennu. Mae'n rhaid i fannau aros dros dro ddarparu cyfleusterau gwaredu gwastraff, cyflenwad dŵr a glanweithdra.
Llain breswyl	Tir ar safle cartrefi symudol lle mae gan feddianwyr hawl i osod eu cartrefi symudol am gyfnod amhenodol (oni bai fod eu cytundeb llain yn nodi fel arall). Fel arfer bydd yn cynnwys bloc amwynderau, lle ar gyfer carafán sefydlog a charafán deithiol a lle parcio.
Llain dramwy	Tir ar safle cartrefi symudol lle mae gan feddianwyr hawl i osod eu cartrefi symudol am 3 mis ar y mwyaf. Gall lleiniau tramwy fodoli ar safleoedd preswyl parhaol, ni argymhellir gwneud hyn.
Gwersylloedd Diawdurdod	Tir wedi'i feddiannu heb ganiatâd y perchennog neu heb gael caniatâd cynllunio cywir i ddefnyddio'r tir. Gall yr Awdurdod Lleol oddef gwersylloedd tra bod safleoedd eraill yn cael eu datblygu.
Datblygiadau Diawdurdod	Tir wedi'i feddiannu gan y perchennog heb y caniatâd cynllunio sydd ei angen i ddefnyddio'r tir.

Cyflenwad Presennol o Leiniau Preswyl	Nifer y lleiniau awdurdodedig sydd ar gael ac sy'n cael eu meddiannu yn yr Awdurdod Lleol neu ardal y bartneriaeth. Mae hyn yn cynnwys lleiniau ar safleoedd yr Awdurdod Lleol neu safleoedd preifat.
Galw Presennol am Ddarpariaeth Breswyl	Y rhai hynny y mae angen lleiniau awdurdodedig arnynt am amrywiaeth o resymau, gan gynnwys: Methu â sicrhau llain awdurdodedig sy'n arwain at ddefnyddio gwersylloedd diawdurdod. Methu â sicrhau caniatâd cynllunio cywir ar gyfer datblygiad diawdurdod. Aelwydydd sy'n byw mewn amodau gorlawn ac sydd eisiau llain. Aelwydydd mewn tai confensiynol sy'n dangos gwrthwynebiad diwylliannol. Aelwydydd newydd y disgwylir iddynt gyrraedd o fannau eraill.
Galw am leiniau preswyl yn y dyfodol	Nifer yr aelwydydd newydd y disgwylir iddynt ffurfio a fydd yn creu galw ychwanegol o fewn cyfnod 5 mlynedd yr asesiad llety a chyfnod hirach y CDLI.
Yr angen cyffredinol am leiniau preswyl	Y cyfrifiad terfynol o anghenion llety nad ydynt wedi'u diwallu sydd i'w bennu drwy broses yr asesiad o anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr. Gellir canfod y ffigur hwn drwy ychwanegu'r angen preswyl uniongyrchol at y galw am leiniau preswyl yn y dyfodol. Bydd yr angen cyffredinol am leiniau preswyl yn cynnwys yr anghenion dros y cyfnod 5 mlynedd y mae'r asesiad llety'n cael ei ystyried yn ddibynadwy.
Cyflenwad arfaethedig o leiniau preswyl	Nifer y lleiniau awdurdodedig sy'n wag ac ar gael i'w rhentu ar safleoedd Awdurdod Lleol neu safleoedd preifat. Mae hefyd yn cynnwys lleiniau a fydd yn wag yn y dyfodol agos wrth i aelwydydd symud i dai confensiynol neu o ganlyniad i amgylchiadau eraill. Dylai lleiniau ychwanegol y disgwylir iddynt agor neu safleoedd preifat sy'n debygol o gael caniatâd cynllunio yn fuan gael eu cynnwys yn y cyflenwad arfaethedig o leiniau preswyl.

Yr Aelwyd	Yn y canllawiau hyn mae'n golygu unigolion o'r un teulu sy'n byw gyda'i gilydd ar un llain / mewn un tŷ / gwersyll.
Aelwyd gudd neu 'ddwbl'	Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru yn diffinio aelwydydd cudd yn rhai na allant gael eu llety awdurdodedig eu hunain ac sydd yn lle hynny'n byw mewn llety awdurdodedig (tai neu leiniau) sydd wedi'u neilltuo i aelwyd arall. Gall hyn gynnwys plant sy'n oedolion nad ydynt wedi gallu symud tŷ neu wahanol aelwydydd sy'n byw ar un llain.
Twf aelwydydd	Y diffiniad o dwf mewn aelwydydd yn y canllawiau hyn yw nifer yr aelwydydd newydd sy'n deillio o aelwydydd sydd eisoes mewn llety yn yr ardal.

Atodiad B: Safleoedd ac Iardiau ym Mwrdeistref Sirol Conwy (Rhagfyr 2021)

Safle/Iard	Gweithredol Lleiniau	Diawdurdod Lleiniau
Safleoedd cyhoeddus		
Lôn Gefn Bangor	4	-
Safleoedd Preifat â Chaniatâd Parhaol		
Dim	-	-
Safleoedd preifat â chaniatâd cynllunio dros dro		
Dim	-	-
Safleoedd a oddefir		
Dim	-	-
Safleoedd Diawdurdod		
Dim	-	-
Safleoedd Tramwy Cyhoeddus		
Dim	-	-
Safleoedd Tramwy Preifat		
Dim	-	-
Iardiau Siewmyn Teithiol Preifat		
Gors Farm (Fairview)	13	-
Iardiau Siewmyn Teithiol a Oddefir		
Dim	-	-
Iardiau Siewmyn Teithiol Diawdurdod		
Dim	-	-

Atodiad C: Log Cyfweiliadau

Cyfeiriad	Math o ddeiliadaeth	Ymdrechion i ymgysylltu			Technegau ymgysylltu a ddefnyddiwyd	Wedi'i gwblhau neu wedi'i wrthod?
Lôn Gefn Bangor	Safle'r Awdurdod Lleol	14/12/2021			Dros y ffôn	Cwblhawyd
Gors Farm 1	Safle awdurdodedig preifat	01/10/2021			E-bost/ffôn	Cwblhawyd
Gors Farm 2	Safle awdurdodedig preifat	02/10/2021			E-bost/ffôn	Cwblhawyd
Brics and Morter 1	Brics a morter	02/10/2021			E-bost/ffôn	Cwblhawyd
Brics and Morter 2	Brics a morter	01/10/2021			E-bost/ffôn	Cwblhawyd
Brics and Morter 3	Brics a morter	01/10/2021			E-bost/ffôn	Cwblhawyd

Atodiad D: Crynodeb o'r Cyfweiliadau ag Aelwydydd

Safleoedd Awdurdodedig

Lôn Gefn Bangor

Cwblhaodd staff o ORS gyfweiliad gyda phreswyllydd oedd yn byw ar y safle awdurdodedig hwn yn Rhagfyr 2021.

Mae'r safle wedi'i feddiannu gan aelodau o'r un teulu a chanfuwyd 1 aelwyd gudd neu ddwbl. Ni nodwyd unrhyw unigolyn ifanc yn ei arddegau y bydd angen llain ei hun arno yn y 5 mlynedd nesaf. Roedd y teulu wedi byw ar y safle gyda'i gilydd am dros 5 mlynedd ac nid oes yr un aelod yn bwriadu symud.

Dywedodd yr aelwyd yn ystod y cyfweiliad, eu bod yn credu bod lle ar y safle i letya'r angen a nodwyd, pe caiff ei ddatblygu. Nid yw'r teulu eisiau cael eu gwahanu ac nid oedd unrhyw un eisiau cael eu hychwanegu at unrhyw restrau aros ar gyfer unrhyw safleoedd cyhoeddus newydd.

Dywedodd y preswyllydd yr hoffent gael cymorth ariannol gan y Cyngor i gynorthwyo gyda chynnal a chadw cyffredinol. Hefyd dywedodd y preswyllydd y byddai mwy o goed ar y safle yn cael ei groesawu er mwyn helpu i liniaru llygredd sain o'r traffig gerllaw.

Dywedodd yr aelwyd eu bod yn teithio o amgylch Cymru yn rheolaidd ac ar ôl gofyn, dywedwyd bod angen mwy o ddarpariaeth tramwy ar draws Cymru, gan gynnwys Conwy a Sir Ddinbych.

Gors Farm 1

Cwblhaodd cynrychiolydd ar gyfer y preswylwyr sy'n byw ar yr iard awdurdodedig gyfweiliad gyda'r aelwyd yn Hydref 2021.

Mae'r llain wedi ei feddiannu gan Siewmyn Teithiol gyda'r deiliaid yn cynnwys 2 oedolyn ac 1 plentyn dros 18 oed. Felly roedd 1 aelwyd gudd neu ddwbl. Hefyd nododd yr aelwyd aelod agos o'r teulu a oedd yn byw tu allan i Gonwy a hoffai symud i'r ardal i fod yn agosach at y teulu.

Gors Farm 2

Cwblhaodd cynrychiolydd ar gyfer y preswylwyr sy'n byw ar yr iard awdurdodedig gyfweiliad gyda'r aelwyd yn Hydref 2021.

Mae'r llain wedi ei feddiannu gan Siewmyn Teithiol gyda'r deiliaid yn cynnwys 1 oedolyn ac 1 plentyn dros 18 oed a 2 blentyn o dan 18 oed. Felly roedd 1 aelwyd gudd/dwbl ac 2 o unigolion ifanc yn eu harddegau y bydd angen llain eu hunain arnynt yn y 5 mlynedd nesaf. Bydd yr holl blant angen aros yn yr ardal i helpu rhedeg y busnes teuluol.

Cyfweliadau Brics a Morter

Brics and Morter 1

Cwblhaodd cynrychiolydd ar gyfer y preswylwyr sy'n byw ar iard awdurdodedig Gors Farm gyfweliad gyda'r aelwyd yng Nghonwy yn Hydref 2021.

Mae'r llain wedi ei feddiannu gan Siewmyn Teithiol gyda'r deiliaid yn cynnwys 2 oedolyn ac 3 plentyn dan 18 oed. Felly roedd 2 o unigolion ifanc yn eu harddegau y bydd angen llain eu hunain arnynt yn y 5 mlynedd nesaf.

Brics and Morter 2

Cwblhaodd cynrychiolydd ar gyfer y preswylwyr sy'n byw ar iard awdurdodedig Gors Farm gyfweliad gyda'r aelwyd yn Sir Ddinbych yn Hydref 2021.

Mae'r llain wedi ei feddiannu gan Siewmyn Teithiol gyda'r deiliaid yn cynnwys 1 oedolyn, 1 plentyn dros 18 oed a'u partner (dros 18 oed). Hoffent symud i Gonwy i fyw mewn llety sy'n ddiwylliannol addas yn agosach at eu gwaith. Felly roedd mudo i mewn o'r aelwyd hwn i Gonwy.

Brics and Morter 3

Cwblhaodd cynrychiolydd ar gyfer y preswylwyr sy'n byw ar iard awdurdodedig Gors Farm gyfweliad gyda'r aelwyd ym Manceinion yn Hydref 2021.

Mae'r llain wedi ei feddiannu gan Siewmyn Teithiol gyda'r deiliaid yn cynnwys 2 oedolyn. Hoffent symud i'r ardal i fod yn agosach at deulu yng Nghonwy.

Atodiad E: Crynodeb o'r Cyfweiliad - Teithio Ymlaen

Gwnaeth ORS gyfweiliad â chynrychiolydd o Teithio Ymlaen⁸.

Mae Teithio Ymlaen yn sefydliad sy'n rhoi cymorth, cyngor ac eiriolaeth i deuluoedd Sipsiwn, Teithwyr a Roma ledled Cymru. Maen nhw wedi helpu i godi ymwybyddiaeth o Asesiadau Llety ledled Cymru i sicrhau bod y Teithwyr yn cael eu cynrychioli ac yr oedden nhw wedi gallu cynnig cymorth i ORS ymgysylltu â Chymuned y Teithwyr ym Mwrdeistref Sirol Conwy ar gyfer yr Asesiad diweddaraf.

Tynnwyd sylw at y materion canlynol yn ystod y drafodaeth ag ORS ac maen nhw'n ymwneud â materion presennol ym Mwrdeistref Sirol Conwy, a chyd-destun ehangach llety Sipsiwn, Teithwyr a Siewmyn Teithiol yng Nghymru. Cynhaliwyd trafodaeth ar 23 Medi, 2021.

Materion sy'n Benodol i Gonwy

- » Yn sgil diffyg ymddiriedaeth yn y Cyngor a'r broses GTAA yn gyffredinol, nododd Cymdeithas Preswylwyr Lôn Gefn Bangor nad oeddent eisiau cyfranogi yn GTAA Conwy⁹. Hefyd, nodwyd nad oes unrhyw unigolyn yn gweithio o'r Cyngor sydd â chyfrifoldeb am Sipsiwn, Teithwyr a Siewmyn Teithiol yn yr ardal. Teimlwyd y byddai Swyddog Cyswllt Teithwyr dynodedig yn helpu i gyfrannu tuag at y diffyg cyfathrebu sy'n bodoli ar hyn o bryd rhwng y gymuned a'r Cyngor.
- » Cafodd gwaith blaenorol ar Llety Sipsiwn, Teithwyr a Siewmyn Teithiol yng Nghonwy ei feirniadu am ddiffyg gweithredu ar yr argymhellion a wnaed yn yr adroddiad.
- » Mae gwrthod cais am safle yn Sir Ddinbych, yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus, wedi dod â phroblemau i Gonwy, gyda'r gymuned ar draws Gogledd Cymru yn colli ffydd yn ei Chynghorau.
- » Teimlwyd fod gan Gonwy wersylloedd rheolaidd a bod angen darpariaeth dramwy yn yr ardal. O ystyried nifer y gwersylloedd, awgrymwyd y dylid darparu cymysgedd o ddarpariaeth tramwy - megis lleiniau tramwy lle byddai ffi'n cael ei dalu, a mynediad i gyfleusterau ffurfiol a safleoedd aros a drafodwyd gyda chyfleusterau sylfaenol ar gyfer arhosiad byr.

Materion Rhanbarthol/Cenedlaethol Ehangach

- » Nodwyd y gallai fod angen heb ei nodi yn deillio o bobl sy'n byw mewn llety nomadaidd, fel faniau, sy'n byw'n rheolaidd ar arfordir Gogledd Cymru. Mae hyn yn cynnwys pobl ar eu gwyliau ac eraill na fydden nhw'n cael eu hystyried yn Deithwyr Sipsiwn traddodiadol. Felly nid yw'r bobl hyn yn destun yr un fath o graffu a'r

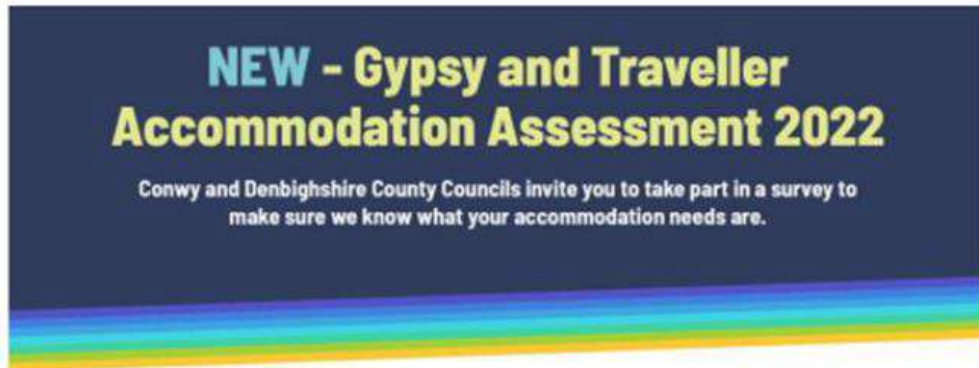
⁸ <https://www.tgpcymru.org.uk/what-we-do/travelling-ahead-wales-gypsy-roma-and-traveller-advice-and-advocacy-service/>

⁹ Yn y diwedd fe gyfranogodd preswilydd o Lôn Gefn Bangor yn yr astudiaeth ac mae ei gyfranogiad wedi'i gynnwys yn yr adroddiad.

un fath o ymateb gan bobl leol a Chynghorau yn yr un modd ag y byddai Sipsiwn a Theithwyr.

- » Ystyrir bod diffyg darpariaeth dramwy yng Ngogledd Cymru yn bryder mawr, yn enwedig ar ôl i'r angen am ddarpariaeth dramwy gael ei nodi yn y cylch diwethaf o Asesiadau ac nad oes unrhyw ddarpariaeth wedi'i chyflwyno. Nid yw dyletswydd y Ddeddf Tai wedi'i chyflawni ac nid yw'n dangos unrhyw arwyddion o gael ei chyflawni. Awgrymwyd y gellid gofyn am gyngor gan sefydliadau y tu allan i Gyngorau ar y mater hwn a'i drafod â phobl sydd â phrofiad o deithio. Teimlwyd mai ymgysylltu ag aelodau o gymuned y Teithwyr fyddai'r ffordd orau o nodi sut beth fyddai'r ddarpariaeth dramwy. Yn ogystal â hyn, dylai'r Cyngor fod yn monitro'r sefyllfa yn barhaus a sicrhau ei fod yn gyfrifol am ddiffyg gweithredu.
- » O ystyried y diffyg cynnydd o ran darpariaeth dramwy yng Ngogledd Cymru, mae pryder ynghylch a yw'r broses GTAA yn ei chyfanrwydd yn cynnig y rhwydwaith cymorth i deuluoedd nomadaidd sydd ei angen mewn gwirionedd. Tra bod anghenion yn cael eu mesur yn systematig, gellir cwestiynu a yw'r hyn a nodir yn cael ei fonitro a/neu ei weithredu'n gywir. Pryderon ynghylch yr adolygiadau o wersylloedd sy'n cael eu cynnal gan yr heddlu a Chynghorau ledled Gogledd Cymru nad yw'n cynnwys Sipsiwn a Theithwyr o gwbl.
- » Dymunai Teithio Ymlaen weld Llywodraeth Cymru yn hyrwyddo math o 'gymorth cyn gwneud cais' i Deithwyr sydd am brynu tir. Mae hyn er mwyn cyfyngu ar ba mor aml y mae Teithiwr yn prynu tir nad yw'n addas ar gyfer llety parhaol.
- » Hoffai Teithio Ymlaen hefyd weld Llywodraeth Cymru yn rhoi grantiau ac yn annog prydlesï fel y gall pobl nad oes ganddynt eu hadnoddau eu hunain ddefnyddio tir yn yr hirdymor.

Atodiad F: Enghreifftiau o Gyhoeddusrwydd

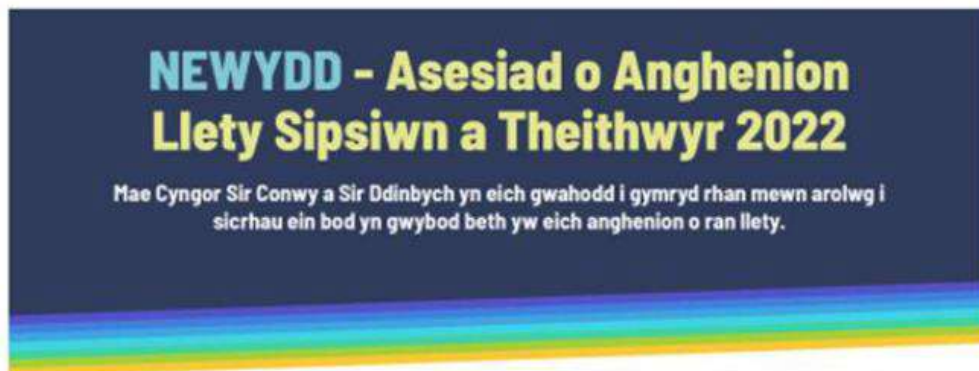

- ? Are you a Gypsy, Travelling Show person or Traveller?
- ? Do you live in, or stop off in Conwy and/or Denbighshire?
- ? Do you find it hard to find the right places to live or stop off in Conwy and/or Denbighshire?

If the answer is **YES** then please contact Opinion Research Services who are doing the work for the councils, to take part in the new survey to help us assess your needs.

Contact: Michael Bayliss
☎ 07471 267095 or 01792 535300
✉ Michael.Bayliss@ors.org.uk

Thank you for your help.

- ? Ydych chi'n Sipsi, aelod o Sioe Deithiol neu'n Deithiwr?
- ? Ydych chi'n byw yng Nghonwy a /neu Sir Ddinbych neu'n aros yma?
- ? Ydych chi'n ei chael yn anodd dod o hyd i'r lleoedd iawn i fyw neu aros yng Nghonwy a /neu Sir Ddinbych?

Os **YDYCH** gallwch gymryd rhan mewn arolwg newydd a fydd yn ein helpu i asesu eich anghenion, drwy gysylltu ag ORS (Opinion Research Services) sy'n cynnal yr arolwg ar ran y Cyngor.

Cysylltwch â: Michael Bayliss
☎ 07471 267095 neu 01792 535300
✉ Michael.Bayliss@ors.org.uk

Dioch am eich help.

Atodiad G: Nodyn Technegol ar Ffurio Aelwydydd a Chyfraddau Twf

Nodyn Technegol

Cyfraddau Twf a Ffurio Aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr

Mehefin 2020

Opinion Research Services

Yn yr un modd â phob un o'n hastudiaethau, mae Telerau ac Amodau Contract Safonol Opinion Research Services yn berthnasol i'r gwaith ymchwil hwn.

Rhaid cael cymeradwyaeth ORS cyn cyhoeddi'r gwaith ymchwil hwn neu ryddhau unrhyw ddatganiad i'r wasg amdano. Dim ond os bydd y wybodaeth yn anghywir neu wedi'i chamliwio y byddwn yn gwrthod cymeradwyaeth o'r fath.

© Hawlfraint Mehefin 2020

Cynnwys

Cynnwys	3
Cyfraddau Twf Aelwydydd	4
Crynodeb a Chasgliadau	4
Cyflwyniad	4
Modelu Cyfraddau Twf Poblogaeth ac Aelwydydd	4
Effeithiau Mudo	4
Proffil y Boblogaeth	5
Cyfraddau Geni a Ffrwythlondeb	5
Cyfraddau Marwolaeth	6
Canlyniadau'r Modelu	6
Twf aelwydydd	6
Crynodeb o'r Casgliadau	7

Cyfraddau Twf Aelwydydd

Crynodeb a Chasgliadau

1. Mae cyfraddau twf a ffurfio aelwydydd cenedlaethol a lleol yn gydrannau pwysig o asesiadau o anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr, ond hyd at 2013, ychydig o waith manwl a oedd wedi'i gyflawni i asesu eu graddfa debygol. Aeth ORS ati i asesu cyfradd dwf demograffig tebygol y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr yn 2013, gan gasglu y gallai'r ffigwr fod cyn ised â 1.25% y flwyddyn, ond bod y dystiolaeth orau a oedd ar gael yn cefnogi cyfradd dwf aelwydydd net cenedlaethol o 1.50% y flwyddyn.

2. Cynhyrchwyd y dadansoddiad hwn fel dogfen ar wahân yn 2013 a chafodd ei ddiweddaru yn 2015 (www.opinionresearch.co.uk/formation2015) yn sgil sylwadau academyddion, asiantiaid cynllunio ac awdurdodau lleol. Roedd dogfen 2015 yn un cymhleth gan fod anghydfod difrifol o hyd ynglŷn â lefel twf demograffig Sipsiwn a Theithwyr yn 2015. Fodd bynnag, mae ORS bellach o'r farn fod yr anghydfod hwn wedi'i ddatrys i raddau helaeth gan Apeliadau Cynllunio ac Archwiliadau Cynlluniau Lleol, felly ystyriwn nad oes angen cynnwys llawer o'r dystiolaeth ategol yn y ddogfen.

3. Mae'r ddogfen gyfredol hon yn cynrychioli ail-ddatganiad byrrach o'n canfyddiadau yn 2015, er mwyn gallu deall y materion dan sylw yn haws. Nid yw'n cynnwys unrhyw waith ymchwil newydd, ac os hoffai'r darllenwyr weld manylion pellach y wybodaeth ategol, dylent adolygu adroddiad manylach 2015.

Cyflwyniad

4. O'i gymharu â'r boblogaeth gyffredinol, mae ieuenctid cymharol nifer o boblogaethau Sipsiwn a Theithwyr yn golygu bod eu cyfraddau geni yn debygol o gynhyrchu twf uwch na'r cyfartaledd yn y boblogaeth, a chyfraddau ffurfio aelwydydd gros cyfatebol uwch. Fodd bynnag, er bod eu cyfradd twf aelwydydd gros yn uchel, mae anghenion llety cymunedau Sipsiwn a Theithwyr yn y dyfodol yn cael eu heffeithio, yn ymarferol, gan unrhyw ostyngiad yn nifer yr aelwydydd yn sgil diddymiad a/neu symudiadau i mewn i'r ardal/allan ohoni a/neu drosglwyddo i fathau eraill o dai. Felly, y gyfradd dwf aelwydydd *net* yw'r gyfradd ffurfio *gros tynnu* unrhyw ostyngiadau mewn aelwydydd yn sgil ffactorau o'r fath.

Modelu Cyfraddau Twf Poblogaeth ac Aelwydydd

5. Mae'r hafaliad sylfaenol ar gyfer cyfrifo cyfradd dwf poblogaeth Sipsiwn a Theithwyr yn ymddangos yn syml: dechrau gyda'r boblogaeth sylfaenol ac yna cyfrifo'r cynnydd/gostyngiad cyfartalog drwy ganiatáu ar gyfer genedigaethau, marwolaethau, mewnfudiad/allfudiad a diddymu aelwydydd. Serch hynny, mae'n anodd cael amcangyfrifon boddhaol gan fod y dystiolaeth yn aml yn ansylweddol. Felly, yn y cyd-destun hwn yn 2013, aeth ORS ati i fodelu twf y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr genedlaethol ar sail y cyfraddau geni a marw mwyaf tebygol, a drwy ddefnyddio PopGroup (y feddalwedd flaenllaw ar gyfer rhagfynegi poblogaethau ac aelwydydd). I wneud hynny, bu i ni ategu'r ffynonellau ystadegol cenedlaethol a oedd ar gael gyda data a gawsom o'n harolygon ein hunain.

Effeithiau Mudo

6. Mae mudo net cenedlaethol a mudo lleol yn effeithio ar dwf y boblogaeth (gan fod Sipsiwn a Theithwyr yn symud o un ardal i'r llall). O ran mudo genedlaethol, mae poblogaeth y Sipsiwn a Theithwyr yn gymharol sefydlog, gydag ychydig iawn o fudo rhyngwladol. Mae'n bosib mewn egwyddor i Deithwyr Gwyddelig (wedi'u lleoli yn Iwerddon) symud i'r DU, ond nid oes unrhyw dystiolaeth bod hyn yn digwydd i raddau sylweddol, ac fe anwyd y mwyafrif helaeth o Deithwyr Gwyddelig yn y DU neu maent yn drigolion hirdymor.

Proffil y Boblogaeth

7. Prif ffynhonnell cyfradd dwf y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr yw Cyfrifiad 2011 y DU. Roedd y cwestiwn ar ethnigrwydd yng Nghyfrifiad 2011 yn cynnwys 'Sipsiwn a Theithiwr Gwyddelig' fel categori penodol am y tro cyntaf. Er bod y duedd i beidio ag ateb yn debygol o olygu yr amcangyfrifwyd maint y boblogaeth yn rhy isel, nid yw'r proffil oedran a geir gan y Cyfrifiad o reidrwydd wedi'i ystumio ac mae'n cyd-fynd â'r proffil a gafwyd o arolygon aelwydydd helaeth ORS.

Tabl 1 - Proffil Oedran y Gymuned Sipsiwn a Theithwyr yn Lloegr (Ffynhonnell: Cyfrifiad Poblogaeth y DU 2011)

Grŵp Oedran	Nifer y Bobl	Canran Cronnol
Rhwng 0 a 4 oed	5,725	10.4
Rhwng 5 a 7 oed	3,219	16.3
Rhwng 8 a 9 oed	2,006	19.9
Rhwng 10 a 14 oed	5,431	29.8
15 oed	1,089	31.8
Rhwng 16 a 17 oed	2,145	35.7
Rhwng 18 a 19 oed	1,750	38.9
Rhwng 20 a 24 oed	4,464	47.1
Rhwng 25 a 29 oed	4,189	54.7
Rhwng 30 a 34 oed	3,833	61.7
Rhwng 35 a 39 oed	3,779	68.5
Rhwng 40 a 44 oed	3,828	75.5
Rhwng 45 a 49 oed	3,547	82.0
Rhwng 50 a 54 oed	2,811	87.1
Rhwng 55 a 59 oed	2,074	90.9
Rhwng 60 a 64 oed	1,758	94.1
Rhwng 65 a 69 oed	1,215	96.3
Rhwng 70 a 74 oed	905	97.9
Rhwng 75 a 79 oed	594	99.0
Rhwng 80 a 84 oed	303	99.6
85 oed a hŷn	230	100.0

Cyfraddau Geni a Ffrwythlondeb

8. Mae'r tabl uchod yn rhoi ffordd i ni ddeall cyfradd twf y boblogaeth drwy enedigaethau. Dengys y tabl fod y plant sy'n goroesi rhwng 0 a 4 oed yn llunio 10.4% o'r boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr. Golyga hyn fod 2.1% o'r boblogaeth gyfan, ar gyfartaledd, wedi'u geni bob blwyddyn (dros y 5 mlynedd diwethaf). Caiff yr un amcangyfrif ei gadarnhau os ystyriwn ni fod y rhai rhwng 0 ac 14 oed yn llunio 29.8% o'r boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr. Golyga hyn hefyd fod bron i 2% ar ei ben o'r boblogaeth wedi'u geni bob blwyddyn.

9. Mae cyfanswm y gyfradd ffrwythlondeb ar gyfer poblogaeth gyfan y DU ychydig o dan 2, sy'n golygu bod disgwyl i bob merch, ar gyfartaledd, gael ychydig yn llai na dau o blant sy'n tyfu i fod yn oedolion. Gwyddom am un amcangyfrif yn unig o gyfraddau ffrwythlondeb cymuned Sipsiwn a Theithwyr y DU, a hwnnw yn '*Ethnic identity and inequalities in*

Britain: The dynamics of diversity gan Dr Stephen Jivraj a'r Athro Ludi Simpson (cyhoeddwyd ym mis Mai 2015). Mae'r awduron yn defnyddio data Cyfrifiad 2011 i amcangyfrif bod cyfanswm cyfradd ffrwythlondeb y gymuned Sipsiwn a Theithwyr yn 2.75.

10. Defnyddiodd ORS ein data ein hunain o amryw o arolygon i ymchwilio i gyfraddau ffrwythlondeb merched y gymuned Sipsiwn a Theithwyr. Dengys data ORS fod gan ferched y gymuned Sipsiwn a Theithwyr sy'n 32 mlwydd oed 2.5 o blant ar gyfartaledd (ond, gan fod plant mamau hŷn na'r oedran hwn yn tueddu i adael cartref o dipyn i beth, ni chwblhawyd cyfanswm llawn y cyfraddau ffrwythlondeb). Ar y sail hon, mae'n rhesymol casglu cyfartaledd o 3 phlentyn i bob merch yn ystod ei hoes, sy'n gyson yn fras â'r amcangyfrif o 2.75 o blant i bob merch a gafwyd o Gyfrifiad 2011.

Cyfraddau Marwolaeth

11. Er bod y data uchod yn awgrymu cyfradd dwf flynyddol drwy enedigaethau o tua 2%, rhaid hefyd ystyried cyfradd y marwolaethau. Y disgwyliad oes cyfartalog ar draws poblogaeth gyfan y DU ar hyn o bryd yw ychydig dros 80 oed, ond canfu astudiaeth gan Brifysgol Sheffield fod disgwyliad oes y gymuned Sipsiwn a Theithwyr tua 10 i 12 mlynedd yn llai na'r cyfartaledd (Parry et al (2004) *'The Health Status of Gypsies and Travellers: Report of Department of Health Inequalities in Health Research Initiative'*, University of Sheffield).
12. Felly, wrth fodelu twf y boblogaeth, bu i ni ddefnyddio 72 mlwydd oed fel amcangyfrif ceidwadol o'r disgwyliad oes. Mae hyn yn gwbl gyson â'r nifer llai na'r cyfartaledd o Sipsiwn a Theithwyr sydd dros 70 oed yng Nghyfrifiad 2011 (a hefyd yn y data o arolygon ORS).

Canlyniadau'r Modelu

13. Os tybiwn ni gyfanswm cyfraddau ffrwythlondeb o 3 a disgwyliad oes cyfartalog o 72 mlwydd oed ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr, yna mae'r gwaith modelu, a wnaed gan ddefnyddio PopGroup, yn rhagfynegi y bydd y boblogaeth yn cynyddu 66% dros y 40 mlynedd nesaf. Mae hyn yn awgrymu cyfradd dwf gyfansawdd yn y boblogaeth o 1.25% y flwyddyn. Os tybiwn ni bod disgwyliad oes Sipsiwn a Theithwyr yn cynyddu i 77 mlwydd oed erbyn 2050, yna mae'r gyfradd dwf arfaethedig yn y boblogaeth yn codi i bron i 1.50% y flwyddyn. I gynhyrchu cyfradd 'ystod uwch' o dwf yn y boblogaeth, bu i ni dybio cyfanswm cyfradd ffrwythlondeb annhebygol o 4 a bod y disgwyliad oes cyfartalog yn codi i 77 mlwydd oed dros y 40 blynedd nesaf. Mae hyn yn cynhyrchu cyfradd dwf 'ystod uwch' o 1.90% y flwyddyn.

Twf aelwydydd

14. Yn ogystal â bod twf yn y boblogaeth yn dylanwadu ar nifer yr aelwydydd, mae maint yr aelwydydd hefyd yn effeithio ar y nifer. Felly, nid yw cyfraddau twf yn y boblogaeth a'r aelwydydd o reidrwydd yn cyfateb yn uniongyrchol, yn bennaf oherwydd y duedd gyfredol i bobl fyw mewn aelwydydd llai un person neu heb blant.
15. Gan fod y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr yn gymharol ifanc gyda nifer o aelwydydd un rhiant, gallai twf blynyddol o 1.25% i 1.50% yn y boblogaeth gynhyrchu cyfraddau twf aelwydydd uwch na'r cyfartaledd, yn enwedig os bydd meintiau aelwydydd cyfartalog yn gostwng neu os bydd aelwydydd iau na'r cyfartaledd yn ffurfio. Fodd bynnag, er bod tystiolaeth bod aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr eisoes yn ffurfio ar oedran iau na'r boblogaeth gyffredinol, mae'r cyfle am gyfradd dwf gyflymach, drwy ffurfio aelwydydd hyd yn oed yn iau, yn gyfyngedig.
- 16.

Ar sail Cyfrifiad 2011, mae'r tabl isod yn cymharu oedran cynrychiolwyr aelwyd mewn aelwydydd yn Lloegr â'r rhai mewn aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr, gan ddangos bod gan yr ail lawer mwy o gynrychiolwyr aelwyd o dan 25 oed. Ym mhoblogaeth gyffredinol Lloegr, mae 3.60% o gynrychiolwyr aelwyd rhwng 16 a 24 oed, o'i gymharu â 8.70% yn y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr. Dengys data arolygon ORS fod gan tua 10% o aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr gynrychiolwyr aelwyd o dan 25 oed.

Tabl 2 - Oedran Pennaeth yr Aelwyd (Ffynhonnell: Cyfrifiad Poblogaeth y DU 2011)

Oedran cynrychiolydd yr aelwyd	Nifer yr Aelwydydd - Lloegr	Canran Aelwydydd - Lloegr	Nifer yr Aelwydydd - Sipsiwn a Theithwyr	Canran Aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr
24 oed ac iau	790,974	3.6%	1,698	8.7%
Rhwng 25 a 34 oed	3,158,258	14.3%	4,232	21.7%
Rhwng 35 a 49 oed	6,563,651	29.7%	6,899	35.5%
Rhwng 50 a 64 oed	5,828,761	26.4%	4,310	22.2%
Rhwng 65 a 74 oed	2,764,474	12.5%	1,473	7.6%
Rhwng 75 a 84 oed	2,097,807	9.5%	682	3.5%
85 oed a hŷn	859,443	3.9%	164	0.8%
Cyfanswm	22,063,368	100%	19,458	100%

17. Mae'r tabl canlynol yn dangos nad yw'r gyfran o aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr un person yn annhebyg i boblogaeth ehangach Lloegr; ond mae yna fwy o rieni unigol, llai o gyplau heb blant a llai o aelwydydd â phlant nad ydynt yn ddibynol ymysg Sipsiwn a Theithwyr

Tabl 3 - Math o Aelwyd (Ffynhonnell: Cyfrifiad Poblogaeth y DU 2011)

Math o aelwyd	Nifer yr Aelwydydd - Lloegr	Canran Aelwydydd - Lloegr	Nifer yr Aelwydydd - Sipsiwn a Theithwyr	Canran Aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr
Unigolyn sengl	6,666,493	30.3%	5,741	29.5%
Cwpwl heb blant	5,681,847	25.7%	2345	12.1%
Cwpwl gyda phlant dibynol	4,266,670	19.3%	3683	18.9%
Cwpwl gyda phlant nad ydynt yn ddibynol	1,342,841	6.1%	822	4.2%
Un rhiant: Plant dibynol	1,573,255	7.1%	3,949	20.3%
Un rhiant: Pob plentyn yn annibynol	766,569	3.5%	795	4.1%
Aelwydydd eraill	1,765,693	8.0%	2,123	10.9%
Cyfanswm	22,063,368	100%	19,458	100%

18. Ond y pwynt allweddol yw, gan fod 20% o aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr yn aelwydydd un rhiant gyda phlant dibynol, a bod hyd at 30% yn aelwydydd un person, nad oes yna lawer o botensial y bydd gostyngiadau pellach ym maint cyfartalog yr aelwydydd yn cynyddu cyfraddau ffurfio aelwydydd cyfredol yn sylweddol. Ac nid oes unrhyw reswm i feddwl y bydd ffurfio aelwydydd yn iau na chyfraddau ysgaru cynyddol yn effeithio cyfraddau ffurfio aelwydydd yn y tymor canolig. Er bod yna wahaniaethau gyda'r boblogaeth gyffredinol, mae cyfradd dwf o 1.25% i 1.50% y flwyddyn yn y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr yn debygol o arwain at gyfradd dwf aelwydydd o 1.25% i 1.50% y flwyddyn.

Crynodeb / Casgliad

19. Mae'r dystiolaeth orau sydd ar gael yn awgrymu bod cyfradd dwf flynyddol net yr aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr yn 1.50% y flwyddyn. Gall rai awdurdodau lleol ganiatáu cyfradd twf aelwydydd o hyd at 2.50% y flwyddyn, i

gynnig 'lwfans' os yw eu poblogaethau'n gymharol ifanc. Ond mewn ardaloedd lle mae arolygon safle yn dangos bod llai o blant yn y boblogaeth Sipsiwn a Theithwyr, dylid defnyddio amcangyfrifon is.

20. Gellir defnyddio canlyniadau'r Nodyn Technegol hwn i gynnig amcangyfrif o gyfraddau ffurfio aelwydydd newydd lleol drwy addasu'r gyfradd dwf genedlaethol uchaf o 1.50% ar sail nodweddion demograffig lleol.
21. Yn ogystal, mewn rhai amgylchiadau pan fo nifer yr aelwydydd a nifer y plant yn uwch neu'n is nag a nodwyd yn y data cenedlaethol, neu pan fo strwythur oedran y boblogaeth wedi'i ogwyddo gan grwpiau oedran penodol, efallai nad yw'n briodol defnyddio cyfradd ganrannol ar gyfer aelwydydd newydd sy'n ffurfio. Yn yr achosion hyn, gwneir dyfarniad ar y tebygolrwydd o aelwydydd newydd yn ffurfio yn seiliedig ar oedran a rhywedd y plant a nodir yn y cyfweiliadau aelwydydd lleol. Dylid seilio hyn ar y rhagdybiaeth bod 50% o'r aelwydydd sy'n debygol o ffurfio yn aros mewn ardal benodol, ac y bydd 50% yn paru ac yn symud i ardal arall, gan ystyried effaith ddiddymiad hefyd. Mae hyn yn seiliedig ar dystiolaeth o 149 o Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr eraill y mae ORS wedi'u cwblhau ledled Cymru a Lloegr yn cynnwys dros 4,300 o gyfweiliadau aelwydydd.

